

TÜRK TİCARET KANUNUNUN ÖYABANCI TACİRLERİN ACENTELERİNİN DAVADA TEMSİL YETKİSİNE İLİŞKİN HÜKMÜNÜN MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

THE EVALUATION OF ARTICLE OF TURKISH COMMERCIAL CODE RELATED TO THE
REPRESENTATIVE AUTHORITY OF AGENTS OF FOREIGN MERCHANTS IN A CASE FROM
THE ASPECT OF PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Cemil GÜNER*

 <https://doi.org/10.21492/inuhfd.624337>

Makale Bilgi

Gönderilme: 25/09/2019
Kabul: 28/10/2019

Anahtar Kelimeler

Acente,
Davada Temsil
Yetkisi,
Maddî Milletlerarası,
Özel Hukuk Kuralı,
Do rudan
Uygulanan Kural,
Milletlerarası, Yetki
Kuralı.

Article Info

Received: 25/09/2019
Accepted: 28/10/2019

Keywords

Agent,
Representation Authority
in a Case,
Substantive Private
International Law Rule,
Mandatory Rule,
International
Jurisdiction Rule.

Özet

Türk Ticaret Kanunu md 105/2, kanundan doğan temsil yetkisinin bir yansıması olarak acentelere müvekkillerini davada temsil yetkisi vermiştir. Buna göre, acente, müvekkil adına yapmış olduğu veya aracılık ettiği sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıklarla ilgili olarak akit karışımı, tarafa dava açabilir. Aynı şekilde, söz konusu sözleşmelerde taraf olan kişiler de sözleşme menin karışımı, taraf olan müvekkile izafeten acentesine dava açabilir. Türk hukukunda Avukatlık Kanunu md 35 uyarınca davada müvekkili temsil eden avukatlara tanınmakla birlikte, acentelere verilen müvekkillerini davada temsil yetkisi ile bu kurala bir istisna getirilmiştir. Ayrıca kanun koyucu, acentenin yabancı, tacirler adına ve hesabına üçüncü kişilerle akdettiği ya da aracılık ettiği sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklarda acentenin müvekkilini temsil etmesine ilişkin bu hükme aykırı, şartları geçersiz olduğu hükme bağlamıştır. Söz konusu düzenlemenin yabancı unsur ihtiva etmesinden ötürü milletlerarası, özel hukukta yansımalar olacaktır. Bu düzenlemenin hukukî niteliğinin maddî milletlerarası, özel hukuk kuralı, doğrudan uygulanabilir kural ve milletlerarası yetki kuralı bağlamında değerlendirilmesi, çalınmamızın özünü teşkil etmektedir.

Abstract

Article 105/2 of Turkish Commercial Code authorizes agents to represent their clients in a case as a reflection of the authority of representation arising from the law. Accordingly, agents can file a lawsuit against the contractual counterparty in respect of disputes arising from contracts concluded or mediated on behalf of the client. Likewise, persons who are parties to such contracts can file a lawsuit against the agent of client who is the opposite party of the contract. Thus, in Turkish law, in accordance with article 35 of Attorneyship Code, although representation of a client is granted to lawyers in a case, an exception is made to this rule with the authority of representation given to agents in a case. Besides, if an agent represents a foreign merchant, the legislator deems existence of provisions contrary to this rule in the contracts as invalid. This regulation will have implications in private international law as it contains foreign element. The essence of this study is the evaluation of the legal quality of this regulation in the context of substantive private international law rule, mandatory rule and international jurisdiction rule.

Bu eser [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır

*Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası, Özel Hukuk ABD.
 cguner@selcuk.edu.tr <https://orcid.org/0000-0002-1956-0118>.

I. G R

Türkiye'nin ticarî anlamda bir acenteler ülkesi hâline geldi i bilinen bir gerçektir. Zira ticarî ili kilerin geli tirilmesi, mü terilerin arttırılması, mal veya hizmetin daha kolay şekilde tüketime sunulmasında acentelerin rolü önemlidir¹. Ülkeler aras, mesafe, yabancı, pazarlarda yapılan i lerle ilgili ortaya çıkabilecek zorluklar, kullanılan lisan, n yetersizli i, örf ve âdetlerin, piyasa artları, n, n, pazarlama ko ulları, n, n ve hukuk düzenlerinin farklı, l , gibi nedenlerle acentelik faaliyetlerine ihtiyaç duyulmaktadır². Dolayısıyla, ticarî sözleşmelerin acenteler tarafından akdedilmesi ya da onların aracılığıyla, ndan yararlanılması, Türkiye'de hızla yaygınlaşmaktadır.

Acentelerin bazıları tacirler yardımıyla, olarak çeşitli yetkileri vardır. Acentenin sahip olduğu yetkilerden biri de davada müvekkilini temsilidir. Buna göre acente, müvekkili adına hesaplarına yaptırım, veya aracılığıyla ettiği sözleşmelerden doğacak uyuşmazlıklardan dolayı, müvekkili adına dava açabileceği gibi, kendisine karşı, da müvekkiline izafeten dava açılabilir. Ancak yabancı, tacirler adına acentelik yapanlar hakkındaki bu hükme aykırı, artları geçersiz kabul edilmiştir.

Çalışmamızda yabancı, tacirler adına faaliyette bulunan acentelerin müvekkillerini davada temsiline imkân veren emredici düzenlemenin hukukî niteliğini inceleyeceğiz. malar üzerinde durulacaktır. Bu noktada vurgulanmalıdır ki, acentenin müvekkilini davada temsil etmesinin gerek usul hukuku gerek maddî hukukta hukukî sonuçları vardır. Bu sebeple, milletlerarası, özel hukuk bağlamında yapacağı işlemler için, açılacak davaların temel oluşturması, bakımından konunun ticaret hukuku ve medenî usul hukuku yönlerine de değinilmesi ölçüde temas edilecektir. 6102 sayılı, Türk Ticaret Kanunu (TTK) md 105/2'nin ikinci cümlesinde öngörülen yabancı, tacirler adına acentelik yapan acentelerin davada temsil yetkisine ilişkin düzenleme, bu çalışmamızda, mada milletlerarası, özel hukuk açısından, değerlendirilecektir.

II. ACENTENİN MÜVEKKİLİNİN DAVADA TEMSİL YETKİSİ

A. Kanunî Düzenleme

Acentenin müvekkilini davada temsili, TTK md 105/2'de düzenlenmiştir³. Buna göre, acente, aracılığıyla bulunduğuna ya da yaptığı, sözleşmelerden doğacak uyuşmazlıklardan dolayı, müvekkili adına dava açabileceği gibi, kendisine karşı, da aynı şekilde, davayı açılabilir. Yabancı, tacirler adına acentelik yapanlar hakkındaki sözleşmelerde yer alan bu hükme aykırı, artları ise geçersizdir. Dolayısıyla, Türk vatandaşları, tacirlerin, acenteleri ile aksettikleri sözleşmelerde acentenin müvekkilini davada temsil edemeyeceği kararları, tır, labilmekle birlikte, yabancı, tacirlerin acenteleri bakımından aynı, durum söz konusu olamaz⁴.

¹ FOX, William F.: *International Commercial Agreement, A Primer on Drafting, Negotiating and Resolving Disputes*, 2nd Ed, Kluwer Law International, Boston 1992, p.72; KAYIHAN, İbrahim: *Türk Hukukunda Acentelik Sözleşmesi*, 4.B, Seçkin Yayınları, Ankara 2011, s.25.

² BADR, G. M.: *Agency: Unification of Material Law and of Conflict Rules*, Recueil Des Cours, Vol. 184, Hague 1984, p.19; VERHAGEN, H. L. E.: *Agency in Private International Law, The Hague Convention on the Law Applicable to Agency*, Kluwer Law International, Dordrecht/Den Haag 1995, p.1; TEKİNALP, Gülören: *Acenta Sözleşmesine Uygulanan Kanunlar Hakkında Kural*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1972, s.12; KOSTROMOV, A. V.: *International Unification of the Law of Agency*, Institute of Comparative Law McGill University, Montreal 1999, p.1; CHUAH, J. C. T.: *Law of International Trade*, Sweet and Maxwell, London 1998, p.32.

³ Mülga 6762 sayılı, TTK md 119/2'de de acentenin müvekkilini davada temsiline ilişkin hükme yer verilmiştir. Konuya ilişkin açıklamalar için ayrıca bkz. KALPSÜZ, Turgut: *Müvekkillerine İzafeten Acentalara Karşı Davanın Açılması ve Takip Yapılması*, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, XII(1), Haziran 1983, s.1-11; ALTAY, S., *Özentin Müvekkilini Davada Temsil Etmesi*, Prof. Dr. Ferit Öztan'a Armağanı, Ankara 2010, s.223-273.

⁴ Türk vatandaşları, tacirler ile acenteler arasında akdedilen sözleşmelerde konulacak acenteye karşı, müvekkiline izafeten dava açılmayacağına ilişkin bir hükmün, üçüncü kısımler bakımından, onlara karşı, ileri sürülebilmesini sağlayacak şekilde mutlaka açıklanması, kavu turulması, gerektiği, bununla birlikte TTK'da bu hususta bir düzenlemenin bulunmaması, n, n eksikliğine, bu sebeple söz konusu düzenlemeye Türk vatandaşları, tacirler adına acentelik yapanlar hakkındaki sözleşmelerde yer alan acentenin müvekkilini davada temsil yetkisine sahip olduğu adına ilişkin hükme aykırı, artları, n, müvekkil tacirciye ticaret siciline tescil edilmediği, iyiniyetli üçüncü kısımler bakımından hüküm ifade edemeyeceğine ilişkin bir ek düzenlemeye ihtiyaç olduğu adına ilişkin bir tespit için ayrıca bkz. NARBAY, Mustafa/UYUMAZ, Murat: *Özentin Müvekkili Mahkemede Temsil Yetkisi*, Legal Hukuk Dergisi, 11(121), 2013, s.107-108.

TTK'nın hazırlanmasıyla sağlanan etkisi oldu u görülen sviçre ve Alman hukuklarında ise, acentenin müvekkilini davada temsiline ilişkin düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu bağlamda, acentenin yetkisini düzenleyen sviçre Borçlar Kanunu Art. 418e/1⁵ ve Alman Ticaret Kanunu § 91⁶, acentenin temsil yetkisini yalnızca hakk, koruyucu beyanlar, yapımları, ile sağlanmaktadır, t.r. Bu sebeple Türk hukukundaki acenteye müvekkilini davada temsil yetkisi veren düzenleme kendine özgü bir özelliğe sahiptir.

B. Düzenlemenin Amacı,

TTK md 105/2'nin gerekçesinde, acenteye müvekkilini davada temsil yetkisinin verilmesinin temelinde yabancı tacirler adına aracılık eden ya da sözleşme akdeden acentelerle işlem yapan Türk vatandaşların, korumak ve açılacak davaların Türk mahkemelerinde görülmesini sağlamak amacıyla yapılmış, ifade edilmiştir⁷. Bir başka deyişle, düzenlemenin temel hedefi, yurtdışında bulunan yabancı tacirlerin Türkiye'deki acenteleri ile sözleşme yapan kişilerin, yabancı tacirlere karşı Türkiye'de bu sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıklardan dolayı, dava açmaları, kolaylaştırılmak ve yabancı mahkemelerde dava açma güçlükleri ile karşılaşmaları önlemektir⁸. Zira Türk vatandaşları, tacirlerin yerleşim yeri ekseriyetle Türkiye'de olacağı için kendilerine karşı Türkiye'de dava açma konusunda bir zorluk yaşamaz. Buna karşın, yerleşim yeri yurtdışında bulunan yabancı tacirlere karşı, davanın Türkiye'de açılması, Türkiye'de yer itibarıyla yetkili mahkemenin olmaması, ihtimalinde mümkün olmayabilir. Bu sebeple söz konusu düzenleme, özellikle yurtdışındaki yabancı tacirlere karşı, dava açılması, önündeki engelleri kaldırarak gayesi tamamdır⁹. Nitekim doktrinde de söz konusu düzenlemenin amacı, Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı şirketlerin acenteleri, temsilcileri veya vekilleri marifetiyle hukukî işlem yapanların yargılama hukuku bakımından korunması, ve onların, dava açmak üzere yabancı ülkeye gitme külfetinden kurtarma hedefinin kanun koyucu tarafından arzu edilmiş olduğu ifade edilmektedir¹⁰.

Özellikle yurtdışındaki tacirlerin ad ve hesabına çağrı, an Türkiye'deki acentelere karşı, dava açılması, imkân vermesi yönünde bir hedefin öngörüldüğü bu düzenlemenin yalnızca acenteler için değil, acente artları, tasarımları, mayan dilleri bazı kişiler bakımından da uygulama bulacağı, doktrinde çoğunlukla kabul görmektedir¹¹. Buna göre davada müvekkilin temsili, TTK md 102/1'de *öticarî mümessil, ticarî vekil, sat, memuru veya i letmenin çağrı, an, gibi i letmeye*

⁵ sviçre Borçlar Kanununun (*Obligationenrecht (OR)*) İngilizce metni için bkz. <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19110009/201704010000/220.pdf> (Erişim Tarihi: 01.07.2019).

⁶ Alman Ticaret Kanununun (*Handelsgesetzbuch (HGB)*) İngilizce metni için bkz. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_hgb/englisch_hgb.pdf (Erişim Tarihi: 01.07.2019).

⁷ TTK md 105/2'nin gerekçesinde tam olarak *6762 sayılı Kanunun 119 uncu maddesi, 105 inci maddede bir de i iklik d, nda Tasarımları, korunmuştur. Maddenin üçüncü fıkrasında yer alan bu hükümlere aykırı olan artlar müteber de ildir hüküm öyabancı, tacirler adına acentelik yapanlar hakkındaki sözleşmelerde yer alan, bu hükme aykırı artlar geçersizdir ekleme dönümlü ikinci fıkraya eklenmiştir. Çünkü maddenin ilk iki fıkrasında hükümlere aykırı artlar, hükümsüz sayılmak yerli tacirlerin acenteleri yönünden hiçbir anlam taşımamaktadır. Yerli tacirlerin yerleşim ve işyerleri Türkiye'de bulunduğu için yetkili bir veya birkaç mahkeme bulmak ve onların mahkemeye getirmek güç değildir. Maddenin öngörülmesi amacıyla, yabancı tacirlere Türkiye'de dava açılması, olanağı, yaratmaktadır. Ancak bu olanak sebebiyle ortaya çıkan bir sorunun giderilmesi için, maddeye yeni bir (üçüncü) fıkraya eklenmesi gerekmektedir. Yurtdışında yerleşik olan asile izafeten Türkiye'de acenteye dava açılması, hakkıyla uygulamada bir süre, alnan ilanın acenteye karşı uygulanabileceği ekleme yorumlanmıştır, t.r. Bu uygulama sebebiyle acentelerin temsil ettikleri kişilerin borçları, ödeme zorunda bırakılmamıştır, t.r. Oysa Türkiye'de bir tebligat adresi tesis eden hükmün bu doğrultuda yorumlanması, maddenin amacıyla aykırıdır. Acente, temsilci sıfatıyla hareket ederken, asil borcunu üstlenmez veya bu borca kefil olmaz. Bu konuda ya anan tereddütleri gidermek için üçüncü fıkraya kaleme alınmış, ve asile izafeten acente aleyhine açılan davada alnan ilanın acentenin malvarlığına, aleyhine uygulanamayacağı, açıklanmış, kavu turulmuş türde açıklanması, yer verilmiştir: <http://www.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf> (Erişim Tarihi: 13.07.2019).*

⁸ AYAN, Özte: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Acentelik Kısımında Getirdiği Yenilikler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(2), 2010 (Basım Yılı, 2012), s.89. Mülga 6762 sayılı TTK bağlamında aynı yönde bkz. TEOMAN, Ömer (ÜLGEN, Hüseyin/HELVACI, Mehmet/KEND GELEN, Abuzer/KAYA, Arslan/NOMER ERTAN, N. Füsün): Ticarî İletme Hukuku, 2.B. Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008, s.636, paragraf 1976; TOPÇUOĞLU, Metin: Rekabet Hukuku Açısından Acentelik ve Davalı Sözleşmeler, Asil Yayınları, Ankara 2006, s.36; KALPSÜZ, s.2.

⁹ Aynı yönde bkz. ALTAY, s.224, dn. 6.

¹⁰ ANLI, Cemal: Uluslararası Ticari Aktinlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, 4.B. Beta Yayınları, İstanbul 2011, s.124.

¹¹ Doktrinde aksi yönde olacak şekilde, bir ticarî işletmeyi ilgilendirmeyen sözleşmelere sürekli olarak aracılık etmeyen ya da bunları işletme adına akdetmeyen kişilerin acente sayılmamaları, nedeniyle müvekkillerini mahkemede temsil etme yetkisine sahip olamayacağı, iddia savunulmaktadır: KALPSÜZ, s.7.

ba l, bir hukukî konuma sahip olmaks,z,n, bir sözle meye dayanarak, belirli bir yer veya bölge içinde sürekli olarak ticarî bir i letmeyi ilgilendiren sözle melerde arac,l,k etmeyi veya bunlar, o tacir ad,na yapmay, meslek edinen kimseö olarak tan,m,lanan acenteler bak,m,ndan hüküm ifade etti i gibi, TTK md 103 gere ince acentelik hükümlerine tâbi tutulan ki iler için de geçerlidir¹². Nitekim bu durum Yarg,tay taraf,ndan da benimsenmektedir¹³. Buna göre, *özel kanunlardaki hükümler sakl, olmak üzere, sözle meleri yerli veya yabanc, bir tacir hesab,na ve kendi ad,na yapmaya sürekli olarak yetkili bulunanlarö* (TTK md 103/1-a), ba ka bir ifadeyle sürekli ekilde kendi ad,na ancak tacir hesab,na hukukî i lem yapan komisyoncu da acentelik hükümlerine tâbidir¹⁴. Ayn, ekilde, *öTürkiye Cumhuriyeti içinde merkez veya ubesi bulunmayan yabanc, tacirler ad ve hesab,na ülke içinde i lem yapanlarö* (TTK md 103/1-b), di er bir söyleyi le Türkiye'de merkezi ya da ubesi olmayan yabanc, bir tacir ad,na ve hesab,na Türkiye'de sürekli veya geçici olarak, hatta tek bir i için hukukî i lem yapan ki iler de acentelik hükümlerine tâbi tutulmaktadır¹⁵. Örne in, uygulamada merkezi Türkiye d, ,nda olan baz, yabanc, irketlerin Türkiye'deki yat,r,m,lar, ve ticarî faaliyetleri bak,m,ndan ube yerine irtibat bürolar, açmay, tercih ettikleri görülmektedir. Bu ekilde, söz konusu irtibat bürolar, hakk,nda, ister devaml,, ister geçici olarak yabanc, tacirler ad ve hesab,na sözle me akdetsin, TTK md 102'de öngörülen artlar, ta ,masalar dahi, acentelik hükümleri uygulan,r¹⁶. Nihayetinde, TTK md 103'de say,lan acentelik hükümlerine tâbi tutulan ki iler de akdettikleri sözle melerden do acak davalarla ilgili olarak müvekkilleri ad,na dava açabilecekleri gibi müvekkillerine izafeten onlara kar , da dava aç,labilecektir¹⁷.

Görüldü ü üzere, yabanc, ülkede yerle ik bulunan tacirler için Türkiye'de sözle me yapan acentelerin ve TTK md 103 uyar,nca acente say,lanlar,n bir uyu mazl,k ç,kt, ,nda müvekkillerinin yerle im yeri Türkiye'de bulunmad, , gerekçesiyle Türk mahkemelerinin yetkisizli ini ileri sürmelerinin TTK md 105/2 gere ince önüne geçilecek; böylece müvekkile izafeten kendilerine kar , Türk mahkemelerinde dava aç,lmas, sa lanarak kendileriyle Türkiye'de hukukî i lem yapan ki iler haklar, korunmaya çal, ,lacakt,r¹⁸. Öyle ki, TTK md 105/2'nin ikinci cümlesinde yabanc, tacirler ad,na acentelik yapanlar,n müvekkillerini davada temsil etme yetkisini bertaraf eden kay,tlar,n geçersiz oldu u da emredici ekilde düzenlenmek suretiyle, Türkiye'de acentelik yapan acentelere kar , dava aç,lmas, veya acentelerin dava açmalar,, müvekkilin yabanc, tacir olmas, ihtimalinde, taraflarca aksi öngörülemeyen bir hüküm olarak, davan,n Türkiye'de aç,lmas,na zemin haz,r,layacakt,r¹⁹. Bu durum, ayn, zamanda yabanc, ülke mahkemelerinde dava aç,lmas, durumunda al,nacak kesinle mi ilamlar,n Türkiye'de tan,nmas, veya tenfizi yoluna gidilmesi gere ini de ortadan kald,racakt,r. Ayr,ca Türkiye'de dava aç,lmas, milletleraras, tebligat gibi zaman alan usulî i lemlerin davac, bak,m,ndan do acak zorluklar,n, da asgarî seviyeye indirecektir²⁰.

¹² KAYA, Arslan: Türk Ticaret Kanunu erhi, Birinci Kitap Ticarî letme, Yedinci K,s,m Acentelik, Beta Yay,nlar,, stanbul 2013, s.57; DAN AKKAN, Çi dem: öAcentenin Müvekkili Mahkemede Temsil Yetkisiö, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXIV, S.4, Aral,k 2008, s.223; ÇA A, Tahir: öAcenteler Aleyhine Sad,r Olan lamlar,n cras,ö, Ticaret Hukuku ve Yarg,tay Kararlar, Sempozyumu, Bildiriler-Tart, malar, Banka ve Ticaret Hukuku Ara t,rma Enstitüsü Yay,nlar,, Ankara 1984, s.7-8; KAYIHAN, s.79-80; NARBAY/UYUMAZ, s.126.

¹³ Örnek bir içtihat için bkz. Yarg,tay 15. HD, 09.02.2005 T. ve 2004/3652 E, 2005/634 K. say,l, karar (Kazanc, çtihat Bilgi Bankas,).

¹⁴ ARKAN, Sabih: Ticarî letme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Ara t,rma Enstitüsü Yay,nlar,, 18.B, Ankara 2013, s.228.

¹⁵ Doktrinde özellikle denizcilik sektörü olmak üzere birçok alanda bu tür i lemlerin s,kl,kla görülebildi ine, dava açacak Türk vatandaşlar,n,n zorluklarla kar ,la t, ,na i aret edilmektedir. Bu istisnaî hükümle, Türkiye'de merkez veya ubesi olmayan yabanc, tacirler ad ve hesab,na tek bir hukukî i lem yapan ki i taraf gösterilerek yabanc, müvekkiline izafeten dava aç,labilmekte ve al,nan ilâm acenteye de il, müvekkile kar , icraya konulabilmektedir: KAYA, s.31.

¹⁶ Konuya ili kin bir Yarg,tay karar,nda da özetle, daval, firman,n stanbul irtibat Bürosu Müdürü taraf,ndan verilen vekâletname ile daval,n,n davada temsil edildi i, bu ekilde irtibat bürosu yetkilisinin geçici ya da sürekli olarak temsil etti i firma ad ve hesab,na Türkiye içinde yapt, , geçici hukukî i lemlerde de acentelik hükümlerinin uygulanaca ,na i aret edilmi tir: Yarg,tay 15. HD, 09.02.2005 T. ve 2004/3652 E, 2005/634 K. say,l, karar (Kazanc, çtihat Bilgi Bankas,).

¹⁷ ANLI, s.124.

¹⁸ Mülga TTK md 119/2 ba lam,nda yap,lan benzer bir tespit için ayr,ca bkz. KALPSÜZ, s.3.

¹⁹ KAYA, s.60.

²⁰ ANLI, s.127.

C. Acentenin Davada Temsil Yetkisinin Kapsamı,

Kanun koyucunun acenteye tan, d, , davada temsil yetkisinin kapsamı, hem doktrinde hem Yarg.tay kararlarında geni yorumlanmakta; teknik anlamda dava olarak nitelendirilmeyen di er yarg.sal i lemler bakım,ndan da acentenin temsil yetkisine sahip oldu u kabul görmektedir²¹. Dolay,s,yla, acenteye verilen temsil yetkisi, icra takibi ve i lemleri için de kullan,labilecek bir içeri e sahip olacak ekilde yorumlanmaktadır²². İflas takibi bakım,ndan ise doktrinde bir ayr,ma gidildi i görülmektedir. Buna göre acente, müvekkilini temsilen mü terisini iflas yolu ile takip edebilir, iflas davası, açabilir, iflas karar, verildi i hâllerde iflasa ba l, kay,t kabul, s,ra cetveline itiraz, istihkak davası, gibi davalar, açabilir. Ancak mü terinin müvekkile izafeten acenteye do rudan iflas davası, açamayaca , kabul edilmektedir²³.

Acente; davada temsil yetkisi ba lam,nda sulh, hâkimin reddi, davan,n tamam,n,n ,slah,, yemin teklifi, yemin kabulü, haczi kald,rma, müvekkilin iflas,n, isteme, tahkim sözleşmesi yapma, alternatif uyu mazl,k çözüm yoluna gitme, kanun yolundan feragat etme, yarg,laman,n iadesi yoluna gitme gibi özel yetki verilmesi gereken hâller sakl, kalmak art,yla²⁴ dava ve kar , dava açabilir, dava kapsam,nda her türlü iddia ve savunmada bulunabilir, dilekçe verebilir, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz, delil tespiti isteyebilir, duru malarda bulunabilir, delil gösterebilir, hüküm konusunu tahsil edebilir, davay, k,smen ,slah edebilir, belli bir vak,ay, ikrar edebilir, dava sonunda verilen hükmü icraya koyabilir. Ayn, ekilde, davan,n takibi için gerekli bu i lemler, müvekkile izafeten acenteye kar , da yap,labilir²⁵.

Bu noktada vurgulanmal,d,r ki, müvekkil ve acente, acentenin davada temsil yetkisinin kapsam,n, iç ili kide serbestçe belirleyebilir. Dolay,s,yla, iç ili kide temsil yetkisinin kapsam, daralt,labilir ve hatta yabanc, tacirler için acentelik yap,lmas, durumu istisna olmak üzere, temsil yetkisi taraflarca anla mak suretiyle bertaraf edilebilir²⁶. Zira TTK md 105/2, acentenin müvekkilini davada temsil yetkisinden men edilmesine imkân vermi tir. Ancak bu durum, Türk vatanda , tacirler için acentelik yap,lmas, hâlinde geçerli olup, yabanc, tacirler ad ve hesab,na hareket eden acentelerin söz konusu yetkisinin bertaraf edilmesi mümkün de ildir.

D. Acentenin, Davada Temsil Yetkisini Kullanabilmesinin artlar,

Acentenin müvekkilini davada temsiline ili kin düzenleme, davan,n mutlak surette müvekkil yerine acente taraf,ndan aç,lmas, ya da acenteye kar , dava aç,lmas, zorunlulu u getirmez. Söz konusu yetki, mutlak olmad, , için acentenin sözleşme yap,lmas,na arac,l,k etti i ya da akdetti i mü teri, davay, do rudan sözleşmenin as,l taraf, olan müvekkile kar , açabilece i gibi, müvekkile izafeten onun acentesine kar , da açabilir²⁷. Ayn, ekilde acente, bizzat kendisi akdetmi ya da arac,l,k etmi de olsa sözleşme meden do an bir uyu mazl,ktan dolayı, do rudan müvekkil taraf,ndan bizzat veya vekili marifetiyle de dava aç,labilir²⁸. Dolay,s,yla müvekkil, mü terisine kar , sözleşme meden do an bir davay, ya kendisi açabilir ya da avukat, veya acente arac,l, ,yla aç,t,rabilir. Ancak dava acente taraf,ndan veya acenteye kar , aç,l,yorsa, taraf s,fat, müvekkilde oldu undan, acente taraf,ndan müvekkile konuya ili kin derhal bilgilendirmede bulunulmal,d,r²⁹. Zira bu bilgilendirme neticesinde, müvekkil davan,n acente taraf,ndan yürütülmesine ya da bizzat kendisinin veya vekilinin yürütmesi konusunda

²¹ KAYIHAN, s.185, dn. 650.

²² ALTAY, s.241; KAYIHAN, s.187; NARBAY/UYUMAZ, s.109; DAN AKKAN, s.222. Müvekkiline izafeten acentesine kar , ba lat,lm, bir icra takibini hukuka uygun gören örnek bir karar için bkz. Yarg,tay 12. HD, 06.11.2008 T. ve 2008/15858 E, 2008/19443 K. say,l, karar (Kazanc, çtihat Bilgi Bankas.).

²³ ALTAY, s.242.

²⁴ Bu tür i lemlerin yap,labilmesi için genel olarak tüm vekiller için geçerli oldu u gibi acenteye müvekkili taraf,ndan özel yetki verilmi olmas, gerekti ine ili kin ayr,ca bkz. NARBAY/UYUMAZ, s.130; DAN AKKAN, s.229.

²⁵ ÜÇÜNCÜ, S.Hilal: öAcentenin Temsil Yetkisinin Usul Hukuku Kapsam,nda De erlendirilmesiö, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XVII(1-2), 2013, s.978-979.

²⁶ ARKAN, s.218; ALTAY, s.235.

²⁷ KAYA, s.51; ALTAY, s.233.

²⁸ ALTAY, s.235.

²⁹ Acenteye arac,l,kta bulundu u ya da yapt, , sözleşmelerden do an bir ihtilaftan dolayı, müvekkiline izafeten dava aç,lm, sa, müvekkile de dava dilekçesinin tebli i gerekmez. Bu sebeple acentenin kendisine kar , aç,lan davay, TTK md 109/1 uyar,ncı müvekkilin menfaatlerini koruma yükümlülü ü çerçevesinde müvekkiline bildirmesi icap etmektedir: NARBAY/UYUMAZ, s.128. Yarg,tay içtihatlarında da müvekkile izafeten acenteye dava aç,lmas, durumunda dava dilekçesinin müvekkile tebli edilmesine gerek olmad, ,na i aret edilmektedir: Yarg,tay 19 HD, 31.10.2018 T. ve 2017/3318 E, 2018/5393 K. say,l, karar (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

seçim hakkına sahip olacaktır.³⁰

Acentenin müvekkilini davada temsil edebilmesi bazı şartlara bağlıdır. Kanun koyucunun öngördüğü şartların mevcut olmadığında, bir davada acentenin müvekkilini temsil etmesi mümkün değildir. Buna karşın, uygulamada, müvekkile izafeten acenteye karşı açılan ancak TTK md 105/2 kapsamında olmayan davalar reddedilmediği; aslında mevcut olan müvekkile tebligat yapılarak davaya devam edildiği görülmektedir.³¹

Acentenin davada temsil edebileceği kişi, yalnızca ad ve hesabına sözleşme akdettiği veya aracılık ettiği müvekkildir. Acentenin davada temsil edeceği müvekkilinin, yabancı veya Türk vatandaşı olması arasında bir fark yoktur. Müvekkilin yabancı olması, TTK md 105/2'nin ikinci cümlesi gereğince, yalnızca acentenin davada temsil yetkisinin anlaşılabilir şekilde bertaraf edilmesinin önüne geçecektir. Aynı şekilde, müvekkilin Türkiye içinde bir yerle im yerine sahip olup olmaması, acentenin kendisini davada temsili bakımından fark yaratmaz. Bu sebeple, müvekkilin Türkiye'de yerle im yerine sahip olması, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) md 6 gereğince yer itibarıyla yetki tesis ettiği gerekçesiyle acenteye karşı dava açılmasını engel teşkil etmez.³² Dolayısıyla, müvekkilin Türkiye'de yerle im yerine sahip olması, ihtimalinde, HMK md 6 uyarınca kendisine dava açılmasını mümkün olmakla birlikte, TTK md 105/2'ye istinaden müvekkile izafeten acentesine karşı da dava açılabilmesi söz konusu olabilecektir.³³

Acentenin temsil yetkisine sahip olması, müvekkilini davada temsil edebilmesi için gerekli bir unsur değildir. Gerek temsil yetkisi bulunmayan araç, acente gerek temsil yetkisini haiz sözleşme yapan acente, müvekkilini davada temsil edebilir.³⁴ Bu sebeple, acentesinin taahhütleri, davada temsil yetkisinin kullanılmasını, için yeterli olup, davaya vekâlet ehliyetinin bir unsuru olduğundan, acente olduğu iddia eden tarafın acentesinin, hâkim tarafından reşen incelenecektir.³⁵

Acentenin müvekkilini davada temsili için, dava konusu uyuşmazlıkta sözleşme meden kaynaklanmasa, gerekir. Acentenin davada temsil yetkisini kullanabileceği sözleşme meden doğan ihtilaflarla kastedilen ise, acentenin bizzat aracılık ettiği ya da akdettiği sözleşmelerdir.³⁶ Örneğin, acentenin aracılık etmesi, bizzat müvekkilin kendisinin akdettiği bir sözleşme meden kaynaklanan uyuşmazlıkta acentenin müvekkilini davada temsil etmesi söz konusu olamaz.³⁷ Ayrıca, acentenin sözleşme dışı sorumluluktan doğan uyuşmazlıklar bakımından mahkemede temsil yetkisi bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, haksız fiilden, sebepsiz zenginleşmeden ve kanundan doğan bir borçla ilgili ihtilaftan doğan davada acentenin müvekkilini temsil etmesi

³⁰ ALTAY, s.240-241. Acentenin bildirimünün müvekkilin hukukî dinlenilme hakkına etkisi konusunda ayrıca bkz. TÜRKEL, Doğru Taylan: Ömüvekkile izafeten Acenteye Karşı Açılan Davalarda Hukukî Dinlenilme Hakkıyla Bağlantılı Sorunlar, Haluk Konuralp Anı, s.1108 vd.

³¹ Örnek bir karar için bkz. Yargıtay 11. HD. 13.02.1986 T. ve 1986/395 E, 1986/666 K. sayılı karar (Kazancı, Çitihat Bilgi Bankası).

³² ALTAY, s.224; KAYA, s.56.

³³ KAYIHAN, s.192. Bununla birlikte mülga TTK kapsamında yapılmış bir tespit, doktrinde böyle bir ihtimalde müvekkile izafeten acentesine karşı dava açılmaması gerektiği, düzenlemenin yalnızca müvekkili Türkiye'de yerle im yeri olmayan acenteler bakımından geçerli olması gerektiği ileri sürülmekte idi: KARAYALÇIN, Yaar: Ticaret Hukuku Dersleri, I. Giriş-Ticaret Hukuku, Ankara 1957, s.372. Benzer bir görüş için ayrıca bkz. TEKEL, Fahman: Ticaret Hukuku, İstanbul 1997, s.213-214. Yine mülga TTK md 119/2 çerçevesinde yapılmış bir eleştiride, araç acenteler bakımından davada temsil yetkisinin tanınması, makul görülmemekte, zira sözleşme yapma yetkisi dahi verilmemiş bir kişiye bu şekilde geniş yetkinin verilmesi ayrıca sayılmakta idi: DOMANCI, Hayri/ULUSOY, Erol: Ticaret Hukuku Genel Esaslar, 5.B. Ankara Yayınları, İstanbul 2007, s.399.

³⁴ ALTAY, s.227.

³⁵ TÜRKEL, s.1112; ALTAY, s.243.

³⁶ AYHAN, Rıza/ÖZDAMAR, Mehmet/ÇALAR, Hayrettin: Ticaret Hukuku Genel Esaslar, Yetkin Yayınları, 6.B. Ankara 2013, s.382; ARKAN, s.218. Doktrinde aksi yönde bir görüşe göre ise, müvekkilinin ihtarlarını görme ve menfaatlerini gözetme yükümlülüğünden hareketle, acentenin müvekkilini davada temsil edebilmesi için dava konusu sözleşmeye bizzat aracılık etmesi, veya sözleşme yapması şart değildir. Mülga TTK bağlamında savunulan bu görüş için bkz. KINACIOĞLU, Naci: Acente ve Acentelik Sözleşmesi, Ankara 1963, s.78.

³⁷ Buna karşın doktrinde bir görüş, bu konuda ikili bir ayrım yapmayı; acentenin tekel hakkına rağmen müvekkilin acenteyi devrederek, bizzat aracılık yapması, sözleşme ile ilgili olarak acentenin müvekkilini davada temsil yetkisinin olduğu, ancak acentenin kendisine bırakılan yer veya bölge içinde tekel hakkı yoksa veya kaldırılmışsa acentenin, müvekkilinin bizzat yapması, sözleşme ile ilgili olarak davada temsil yetkisine sahip olmaması gerektiği ileri sürülmüştür: DANAKKAN, s.226. Aksi görüş için ayrıca bkz. KAYIHAN, s.190; ALTAY, s.254; NARBAY/UYUMAZ, s.120-121.

mümkün de ildir³⁸. Örne in, acentenin temsil etti i donatana ait bir geminin yükleme veya bo altma yaparken bir kimseye zarar vermesi durumunda gündeme gelecek çatma ihtimalinde acenteye kar , dava aç,almaz³⁹.

Temsil yetkisi olmad, , hâlde bir arac, acentenin müvekkili ad ve hesab,na sözleşme akdetmesi ya da temsil yetkisi olan bir acentenin yetki s,n,rlar,n, a mak suretiyle müvekkili ad ve hesab,na sözleşme akdetmesi ihtimallerinde gündeme gelen yetkisiz temsilde, yapılan sözleşmelerden kaynaklı, davalarda acentenin müvekkilini temsil edip edemeyece i sorusu, acentenin yetkisiz temsilini düzenleyen TTK md 108'den hareketle cevap bulabilir. Buna göre acente, yetkisi olmaks,z,n veya yetki s,n,rlar,n, a arac müvekkili ad,na sözleşme yaparsa, müvekkili bunu haber alır almaz icazet verebilir; vermedi i takdirde acente, sözleşme meden kendisi sorumlu olur. Dolay,s,yla, yetkisiz temsil ihtimalinde müvekkil aç,kça icazet vermedi i müddetçe sözleşme acentenin kendisini ba layaca ,ndan acentenin sözleşmeye taraf olmayan müvekkilini temsili de hukuken mümkün olamaz. Ancak müvekkilin icazet vermesi ihtimalinde, taraf s,fat, bizzat müvekkilde olaca ,ndan, yetkisiz temsil çerçevesinde akdedilen sözleşme meden kaynaklanan davada acentenin müvekkilini temsil etmesi pek tabii mümkün görünmektedir⁴⁰.

Uyu mazl, ,n acente sözleşme mesinin sona ermesinden sonra ortaya ç,kmas, ihtimalinde, acentenin müvekkilini davada temsil yetkisine sahip olup olmad, , hususunda da TTK'da bir hüküm yoktur. Bu ba lamda, acente s,fat,n,n müvekkil ve mü terisi aras,nda hüküm ve sonuç do uran sözleşme menin yapıld, , anda bulunmas, gerekti i kabul edilecek olursa, acentenin müvekkilini davada temsil yetkisinin bulundu u ifade edilmektedir⁴¹. Buna kar ,n doktrinde bizim de kat,ld, ,m,z bu görüşün aksine bir görüş , acentenin yetkilerinin acente sözleşme mesinin sona ermesiyle birlikte kural olarak ortadan kalkt, ,, davada müvekkili temsil yetkisinin de bu kapsamda sona erdi i yönündedir⁴².

E. Müvekkilin Davada Temsilinde Acentenin Hukukî Konumu

Acentenin müvekkilini davada temsil etmesi, onun maddî hukuktan kaynaklanan konumu ile ilgilidir⁴³. Zira acenteye müvekkilini aktif ve pasif surette davada temsil yetkisinin tan,nmas,, TTK md 105/2'den do maktadır.

Müvekkil ile mü terisi aras,nda hüküm ve sonuç do uran bir sözleşme sonucunda hak sahibi olan veya borç alt,na giren taraf, sözleşme acente taraf,ndan akdedilse veya onun arac,l, ,yla yapılsa dahi yine müvekkil ve mü terisidir. Zira acente; müvekkili ve mü terisi aras,ndaki esas hukukî i lem ili kisinin taraf, de ildir. Maddî hukuk anlam,nda sorumlu tutulamayaca , bir ili kiden dolayı, acentenin taraf s,fat,na sahip olmas, dü ünülemez. Daha aç,k ifadeyle, acentenin temsilen bulundu u davalarda taraf s,fat, (husumet ehliyeti)⁴⁴ da do rudan müvekkil ve mü terisine aittir⁴⁵.

Acente, akdetti i ya da arac,l,k etti i sözleşmeyle ilgili bir davada taraf s,fat,n, haiz olmad, ,ndan müvekkil ve acentenin birlikte dava edilmesi mümkün de ildir⁴⁶. Bu sebeple, müvekkil ve acenteye kar , birlikte dava aç,lm, sa dava, acente bak,m,ndan s,fat yoklu undan reddedilmeli⁴⁷, müvekkil hakk,nda ise davaya devam edilmelidir⁴⁸. Ayn, ekilde, müvekkil ve

³⁸ ARKAN, s.218; KAYIHAN, s.190; KAYA, s.54.

³⁹ Yarg.tayın çatma kaynaklı, uyu mazl,klarda donatana izafeten acenteye kar , dava aç,lmaz,n, kabul etmedi i örnek bir karar için bkz. Yarg.tay 4. HD, 15.09.1986 T. ve 1986/5241 E, 1986/6066 K. say,l, karar (Kazanc, çtihat Bilgi Bankas.).

⁴⁰ ALTAY, s.259.

⁴¹ ÜÇÜNCÜ, s.990; ALTAY, s.260.

⁴² NARBAY/UYUMAZ, s.131. Yarg.tay da ayn, yönde kararlar vermektedir. Acente sözleşme mesinin feshinden sonra aç,lan bir davada müvekkile izafeten acenteye kar , dava aç,lmaz,n, husumet yoklu undan davan,n reddi sebebi olarak gören Yarg.tay 11. HD, 13.05.2002 T. ve 926/4687 say,l, karar, için bkz. ALTAY s.259, dn.102.

⁴³ ALTAY, s.226.

⁴⁴ Taraf s,fat,, dava konusu edilen sübjektif hak ile davan,n taraflar, aras,ndaki ili kidir: PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, O uz/ÖZEKES, Muhammet: Medenî Usul Hukuku, Ders Kitab,, 5.B, Vedat Kitapç,l,k, stanbul 2017, s.144; KURU, Baki/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder: Medenî Usul Hukuku, 22.B, Yetkin Yay,nlar,, Ankara 2011, s.234.

⁴⁵ ALTAY, s.227-228; NARBAY/UYUMAZ, s.114. Yarg.tay kararlar,nda da acenteye müvekkilini davada temsil yetkisi tan,nmas,n, ona taraf s,fat, bah etmedi ine vurgu yapılmaktadır. Örnek bir karar için bkz. Yarg.tay 15. HD, 26.03.2007 T. ve 2005/7611 E, 2007/1871 K. say,l, karar (www.hukukturk.com.tr). Buna kar ,n, doktrinde bir görüş , taraf s,fat,n,n (husumet ehliyeti) acenteye ait oldu u yönündedir: DAN AKKAN, s.223; KINACIO LU, s.78.

⁴⁶ KAYA, s.55; NARBAY/UYUMAZ, s.116.

⁴⁷ ALTAY, s.233.

acente ayr, ayr, davalarda taraf gösterilmi ise, yine acenteye aç,lan dava, s,fat yoklu undan reddedilmelidir⁴⁹. Bununla birlikte, sözle menin ifas,nda acentenin de kusurunun olmas, örne inde oldu u gibi, mü terek borçlu veya mü terek kefil olmas, ihtimalinde, acentenin de müvekkil gibi taraf s,fat,n, haiz olaca ,nda ku ku yoktur⁵⁰. Yarg,tayøn konuya ili kin kararlar,nda da bu husus aç,kça kabul görmektedir⁵¹.

Bir davan,n taraf,, kendi ad,na davac, veya daval, olabilme yetene ine sahip ki idir⁵². Bu sebeple acentenin müvekkilini temsil etti i davada müvekkilin taraf ehliyeti⁵³ bulunmaktadır. Zira aç,lan davan,n as,l taraf,, yine müvekkil ve mü terisidir. Ayn, ekilde, müvekkil, dava ehliyetini⁵⁴ de haizdir. Bu yüzden müvekkil davay, bizzat kendisi veya vekili arac,l, ,yla aç,p usul i lemlerini yapabilece i gibi, mü teri de davay, do rudan müvekkile yöneltebilecektir. Acente, taraf s,fat, bulunmayan bir ki i olarak davan,n taraf, olmad, ,na göre, ancak müvekkili nam,na dava açan veya müvekkiline izafeten kendisine kar , dava aç,lan ki i olarak davaya temsilen taraf olacak yani temsilci (vekil) s,fat,n, alacaktır⁵⁵. Bu bak,mdan acentenin kulland, , yetki, yarg,laman,n kim taraf,ndan yürütülece i ile ilgili olan⁵⁶ dava takip yetkisi⁵⁷ kapsam,nda da de erlendirilemez. Zira acentenin müvekkilini temsil etti i davada dava takip yetkisi yine müvekkildedir. Müvekkilin davay, acente arac,l, ,yla takip etmesi hususunda bir mecburiyeti yoktur⁵⁸. Dava takip yetkisinin acentede oldu unun kabulü için, müvekkilin taraf ehliyeti ve dava ehliyetine sahip ancak dava takip yetkisini haiz olmamas, gerekirdi, ancak müvekkil davay, bizzat kendisi açabilece i gibi dava mü teri taraf,ndan do rudan kendisine kar , da yöneltelebilmektedir⁵⁹.

Acentenin davan,n taraf, olmay,p müvekkilini temsilen davada yer almas,n,n hukukî sonucu olarak, müvekkile izafeten acenteye kar , aç,lan davalardan verilen ilamlar, acenteye kar , icra edilemez⁶⁰. Nitekim TTK md 105/3'ün düzenlemesi de bu yöndedir. Buna göre, acentelerin ad ve hesab,na hareket ettikleri ki ilere kar , Türkiye'de aç,lacak olan davalar sonucunda al,nan kararlar acentelere uygulanamaz⁶¹. Buna kar ,n, acente, sözle menin ifa

⁴⁸ KAYA, s.55. Yarg,tay kararlar,nda da bu husus aynen benimsenmektedir. Yarg,tayøn sigorta irketi ve acenteye kasko sigorta bedelinin tahsili için birlikte aç,lan davan,n acenteye ancak müvekkiline izafeten dava aç,labilece i, bu sebeple acenteye husumet yöneltilmeyece i gerekçesiyle acente aleyhine aç,lan davan,n husumetten reddi gerekti ine ili kin verdi i örnek bir karar için bkz. Yarg,tay 11. HD, 21.05.2002 T. ve 2002/3252 E, 2002/5047 K. say,l, karar. İgili karar için bkz. KAYA, s.79.

⁴⁹ ALTAY, s.234. Doktrinde bir görüş , davan,n do rudan do ruya acenteye aç,lmas, durumunda davan,n husumet yoklu undan reddi yerine, usul ekonomisine uygun olmas, sebebiyle hâkimce reşen davac,ya süre verilerek davan,n sözle me akdedilen as,l taraf olan acentenin müvekkiline yöneltilmesi hususunun bildirilmesi, bunun yap,lmas, hâlinde davan,n görülmesi, aksi hâlde ise davan,n reddine karar verilmesi gerekti ine i aret etmektedir: NARBAY/UYUMAZ, s.116. Davan,n müvekkiline izafeten de il de do rudan do ruya acenteye kar , aç,lmas, ihtimalinde taraf ehliyeti yoklu u gerekçesiyle davan,n reddine karar verilmesi gerekti ine hükmeden örnek Yarg,tay içtihatlar, için ayr,ça bkz. Yarg,tay 11. HD, 14.10.2015 T. ve 2015/9587 E, 2015/10529 K. say,l, karar, Yarg,tay 11. HD, 24.11.2015 T. ve 2015/4192 E, 2015/12442 K. say,l, karar (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

⁵⁰ KAYA, s.56; ALTAY, s.233; NARBAY/UYUMAZ, s.116.

⁵¹ Acentenin müvekkil ad ve hesab,na akdetti i ya da arac,l,k etti i sözle me ba lam,nda kusurunun bulunmas, durumunda do rudan acentenin sorumlulu una gidilebilece ine vurgu yapan örnek bir Yarg,tay karar, için bkz. Yarg,tay 11. HD, 01.02.2007 T. ve 2005/10892 E, 2007/1202 K. say,l, karar (Kazanc, çtihat Bilgi Bankas.).

⁵² PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.138.

⁵³ Taraf ehliyeti, medenî hukuktaki medenî haklardan yararlanma ehliyetinin medenî usul hukukunda büründü ü ekli anlam,nda, k,saca davada taraf olabilme ehliyeti olarak tan,mılanabilir. Buna göre, medenî haklardan yararlanma ehliyeti bulunan her gerçek ve tüzel ki i, davada taraf ehliyetine sahiptir: ATALI, Murat/ERMENEK, brahim/ERDO AN, Ersin: Medenî Usul Hukuku, Yetkin Yay,nlar,, Ankara 2018, s.234; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.139.

⁵⁴ Dava ehliyeti, medenî hukuktaki fiil ehliyetinin medenî usul hukukunda büründü ü ekildir. Buna göre, ki inin kendisinin veya yetkili k,laca , bir temsilci arac,l, , ile bir davay, takip etme ve usul i lemlerini yapabilme ehliyeti olan fiil ehliyetine sahip her gerçek ve tüzel ki i dava ehliyetine sahiptir: ATALI/ERMENEK/ERDO AN, s.239; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.141.

⁵⁵ ÇA A, s.6; KAYIHAN, s.197; ALTAY, s.228; KALPSÜZ, s.8; NARBAY/UYUMAZ, s.114.

⁵⁶ ER R, Evrim: Medenî Usul Hukukunda Taraf Ehliyeti, Güncel Yay,nevi, zmir 2007, s.73.

⁵⁷ Dava takip yetkisi, talep sonucu hakk,nda hüküm alabilme yetkisidir: ATALI/ERMENEK/ERDO AN, s.245. Bu bak,mdan, bir davan,n geçerli bir ekilde aç,l,p görülebilmesi için dava açan ki inin bu yetkiye sahip olmas, gerekir: ER R, s.71.

⁵⁸ ER R, s.87.

⁵⁹ ER R, s.86.

⁶⁰ KAYIHAN, s.196.

⁶¹ Doktrinde bu hükmün sadece Türkiye'de aç,lacak olan davalar sonucunda al,nan kararlar için öngörülmesinin tart, malara zemin haz,rlayaca , ifade edilmektedir. Zira bu görüş e göre, yabanc, ülkede aç,lan davalar sonucunda

edilmemesinde bizzat kendisi kusurlu ise veya müvekkil nam,na üçüncü ki i mü terilerle yapt, , ya da arac,l,k etti i sözleşme melere müvekkilinin borcu için müteselsil kefil olduysa yahut bir kanun hükmü gere ince müvekkili ile birlikte müteselsilen sorumlu tutuluyorsa acenteye kar , dava aç,labilece i gibi, yarg,lama sonucunda acentenin aleyhine al,nan mahkeme karar, da acenteye kar , da icraya konulabilecektir⁶².

Bu aç,klamalar çerçevesinde, acentenin müvekkili ad,na açt, , veya acenteye kar , müvekkiline izafeten aç,lan bir davada, taraf s,fat,n,, taraf ehliyetini, dava ehliyetini, dava takip yetkisini haiz olan bir ki i olarak davan,n taraf, bizzat müvekkildir. Acente ise, bu davada taraf s,fat,n, haiz olmad, ,ndan davan,n taraf, de ildir; yaln,zca temsilci s,fat,yla hareket eder. Böylece bir kimsenin mahkemede temsilini yaln,zca bir avukat marifetiyle mümkün k,lan Avukatlık Kanunu md 35/4teki ödi er kanun hükümleri sakl,d,rö hükmünün bir istisnas, olarak, acenteler avukat s,fat,n, haiz olmasa da TTK md 105/2 gere ince davaya vekâlet ehliyetine⁶³ sahip olmaktadır⁶⁴. Ancak avukat bak,m,ndan bunun gerçekleşle bilmesi için müvekkilin geçerli bir vekâletname ile avukat, yetkilendirmesi gerekirken⁶⁵, acentenin vekâlet ehliyeti, do rudan TTK md 105/2deki özel düzenlemeye dayanmaktadır⁶⁶. Acentenin davada temsil yetkisinin müvekkilin iradesine bak,lmaks,z,n do mas, bu yetkinin bir kanunî temsil yetkisi olmas,ndan kaynaklanmaktadır⁶⁷. te bu kanunî temsil yetkisinin kullan,lmaz,yla da acente davan,n takibi ve davadaki usul i lemlerini yapma gibi genel yetkiye sahip olacaktır,r. Dolay,s,yla, 6098 say,l, Türk Borçlar Kanunu (TBK) md 504/3 ve HMK md 74te düzenlenen vekile özel yetki gerektiren hususlar bu kapsamda de ildir⁶⁸.

Sonuç olarak, TTKn,n acenteye tan,d, , müvekkilini davada temsil etme yetkisi; s,fat, taraf ehliyeti, dava ehliyeti, dava takip yetkisi, davaya vekâlet ehliyeti gibi usul hukuku müesseselerinden davaya vekâlet ehliyeti kapsam,nda de erlendirilmelidir. Ba ka bir ifadeyle, TTK md 105/2 uyar,nca kanundan do an temsil yetkisi ba lam,nda acentenin müvekkilini davada temsiline ili kin düzenleme, acenteye müvekkilini davada vekil s,fat,yla temsil etmesine imkân tan,yan, yani ona vekâlet ehliyeti bah eden bir nitelik ta ,maktadır⁶⁹.

III. YABANCI TAC RLER ADINA ACENTELİK YAPAN ACENTELERİN MÜVEKKİLLERİN DAVADA TEMSİLİNE İLİKİN DÜZENLEMENİN MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK AÇISINDAN HUKUKÎ NİTEL

A. Genel Olarak

Yabancı tacirler ad,na acentelik yapan acentelerin akdetti i ya da arac,l,k etti i sözleşme melerden do acak uyu mazl,klardan dolayı, acenteye müvekkilini davada temsil yetkisinin tan,nmas, ve bunun taraflarca aksinin kararlarla t,r,lamayaca ,n,n öngörülmesi, ticaret hukuku ve medenî usul hukukunda oldu u gibi milletleraras, özel hukuk bak,m,ndan da baz, sonuçlar do urur. Acentenin müvekkilini davada temsil etmesi, ticaret hukuku bak,m,ndan acentenin sahip oldu u yetkilerden biri olarak görülmektedir⁷⁰. lave olarak, söz konusu yetkinin Türkiye'de faaliyet gösteren acentelere kar , Türkiye'de dava aç,lmaz,na ve acentelerin de müvekkillerini temsilen dava açmas,na imkân veren yönü itibariyle yarg,lama hukukunda da etkisi bulunmaktadır.

Kanun koyucunun acenteye tan,d, , temsil yetkisinin ticaret hukuku ve medenî usul hukukundaki bu etkisinin yan,nda kanunlar ihtilaf, hukuku boyutu da vard,r. Zira yabancı tacir ile acentesi aras,nda akdedilen bir acente sözleşme mesinin yabancı, unsurlu bir hukukî i lem olarak

al,nan kararlar,n acentelere uygulan,p uygulanmayaca , belirsizdir. Böyle bir sonucun taraf s,fat, aç,s,ndan makul kar ,lanamayaca ,, bu sebeple de Türkiye'de ibaresinin kanun metninden ç,kar,lmaz,n,n gerekti ine i aret edilmektedir: KAYIHAN, s.203.

⁶² KAYIHAN, s.199-200.

⁶³ Davaya vekâlet ehliyeti, bir davan,n taraflar, d, ,nda üçüncü bir gerçek veya tüzel ki inin vekil s,fat,yla bir davay, yürütebilmesi için kanunen sahip olmas, gereken ehliyeti ifade etmektedir: PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.153.

⁶⁴ ARKAN, s.217, dn. 3; KAYA, s.57, dn. 66. Davada temsil yetkisinin davaya vekâlet olarak nitelendirilmesi gerekti ine ili kin olarak ayr,ca bkz. KALPSÜZ, s.3; ALTAY, s.229; KAYIHAN, s.187.

⁶⁵ PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.199.

⁶⁶ ALTAY, s.229.

⁶⁷ KAYA, s.50; ALTAY, s.228; NARBAY/UYUMAZ, s.130.

⁶⁸ ÜÇÜNCÜ, s.978.

⁶⁹ Ayn, yönde bkz. ER R, s.87; TÜRKEL, s.1108; ALTAY, s.228.

⁷⁰ ARKAN, s.217; AYHAN/ÖZDAMAR/ÇALAR, s.382.

kanunlar ihtilaf, hukukuna tâbi olaca , aç,kt,r. Böyle bir ihtimalde, yabanc, tacirler ad,na Türkiye'de acentelik yapan acentelerin üçüncü ki ilerle akdetti i ya da arac,l,k etti i sözleşmelerden do an uyu mazl,klara uygulanacak hukuk, Türk mahkemelerinde aç,lan bir davada Türk kanunlar ihtilaf, kurallar, uyar,nca tayin edilir. Ba ka bir ifadeyle, acentenin müvekkili ad ve hesab,na akdetti i ya da arac,l,k etti i sözleşmenin vas,fland,r,lmas,na göre 5718 say,l, Milletleraras, Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakk,nda Kanun (MÖHUK) md 24-29 aras,nda say,lan borç do uran ilgili sözleşme statüsü, do acak sözleşme mesel uyu mazl,klarda yetkili hukuk olacaktır,⁷¹.

Acentenin müvekkilini davada temsiline ili kin düzenlemenin devam,nda, yabanc, tacirler ad,na acentelik yapanlar hakk,ndaki sözleşmelerde yer alan bu hükme ayk,r, artlar,n geçersiz oldu u ifade edilmek suretiyle, konuya yabanc, unsurlu acente sözleşmeleri ba lam,nda bir istisna getirilmis tir. Konumuz itibariyle, yabanc, müvekkili ad,na Türkiye'de sözleşme akdeden ya da arac,l,k eden acentelerin söz konusu sözleşmelerden do an uyu mazl,klardan dolayı, müvekkili ad,na dava açabilmeleri ya da kendilerine kar , ayn, s,fatla dava aç,labilmesini aksi öngörülemez ekilde hükme ba layan TTK md 105/2'nin ikinci cümlesinin hukukî niteli i doktrinde tart, mal,d,r. Zira söz konusu düzenlemenin ticaret hukuku, medenî usul hukuku ve milletleraras, özel hukuk doktrininde farklı, ekilde nitelendirildi i görülmektedir. Mahkeme kararlar,nda da bu düzenlemenin hukukî niteli ine ili kin aç,k bir tespite rastlanmam, t,r.

B. Yarg,tay Kararlar,

Acenteye müvekkilini davada temsil yetkisi veren TTK md 105/2'nin hukukî niteli ine ili kin Yarg,tay kararlar,nda aç,k bir belirleme yap,lmam, t,r. Acentenin davada temsil yetkisi ba lam,nda verilmiş kararlar genellikle bu yetkinin kullan,lmam, ve hükmolunan ilam,n kime kar , icra edilece i ile ilgilidir. Ancak konuya ili kin baz, Yarg,tay kararlar, yol gösterici olabilir. Örne in Yarg,tay bir karar,nda, müvekkile izafeten acenteye kar , dava aç,labilmesini dava ehliyeti ile ilgili kabul etmiş ve bu sebeple bu hususun davan,n her a mas,nda ileri sürülebilece ini ve mahkeme taraf,ndan da reşen ara t,r,laca ,n, ifade etmiş tir⁷². Doktrinde de aç,kland, , üzere, Yarg,tay bu karar,yla TTK md 105/2'deki acenteye müvekkilini davada temsil yetkisi veren düzenlemede aranan artlar, acentenin dava ehliyeti kazanabilmesi için gerekli ön artlar olarak kabul etmiş tir⁷³.

C. Doktrinel Tespitler

1. Ticaret Hukuku Doktrinindeki Görü ler

Ticaret hukuku doktrininde TTK md 105/2'nin acenteye müvekkilini davada temsil yetkisi veren düzenlemesinin genel itibariyle davan,n Türk mahkemelerinde görülmesine imkân sa layan bir özellik göstermiş ine vurgu yap,lm, t,r⁷⁴. Bu özelli iyle söz konusu düzenlemenin yer itibariyle özel yetki kural, olarak kabulü noktas,nda aç,k bir de erlendirmede bulunulmam, t,r.

Ticaret hukuku doktrinindeki ortak görüş , acentenin davada temsil yetkisinin Avukatlık Kanunu md 35'nin bir istisnas, oldu u yönündedir⁷⁵. Ba ka bir ifadeyle, söz konusu yetkinin acenteye vekil s,fat,yla dava takip etme hakk, verdi ine i aret edilmektedir⁷⁶. Buna göre TTK md 105/2, Avukatlık Kanunu'nda öngörülen davaya vekâlet ehliyetini yalnızca avukatlara tan,yan düzenlemenin bir istisnas, ekinde yorumlanm, ; acentenin, kanunun öngördü ü temsil yetkisi çerçevesinde davada vekâlet ehliyeti elde ederek bunu kulland, ,na vurgu yap,lm, t,r⁷⁷.

lave olarak doktrinde, acenteye müvekkilini davada temsil etme yetkisinin kanun koyucu

⁷¹ GÜNER, Cemil: Milletleraras, Unsurlu Acente li kisine Uygulanacak Hukuk, Adalet Yay,nevi, Ankara 2014, s.79-82.

⁷² Yarg,tay 11. HD, 11.10.2001 T. ve 2001/5739 E, 2001/7600 K. say,l, karar (Kazanc, çtihat Bilgi Bankas,). Benzer bir karar için ayrıca bkz. Yarg,tay 11. HD, 06.06.2018 T. ve 2016/12582 E, 2018/4365 K. say,l, karar (Kazanc, çtihat Bilgi Bankas,).

⁷³ NARBAY/UYUMAZ, s.118.

⁷⁴ AYHAN/ÖZDAMAR/ÇA LAR, s.382; ARKAN, s.217.

⁷⁵ KALPSÜZ, s.8; ARKAN, s.217; KAYIHAN, s.187; KAYA, s.56-57; AYAN, s.89.

⁷⁶ ARKAN, s.217; KAYA, s.56-57.

⁷⁷ ALTAY, s.229; KALPSÜZ, s.3; KAYIHAN, s.182.

taraf,ndan tan,nmas,n,n yabanc, tacirler ad,na arac,l,k ya da sözleşme yapan acentelerle i lem yapan Türk vatandaşlar,n, koruyaca , ifade edilmektedir. Zira kanun koyucunun verdi i yetkiyle acentenin veya ona kar , üçüncü kişiler için açılacak , davalar,n Türk mahkemelerinde görülebilece i vurgulanmaktadır,⁷⁸.

Konuya ili kin doktrinde bir bakış açısı , TTK md 105/2'nin konulu amacı,ndan hareketle, söz konusu hükmün yabancı, ülkelerdeki ticarî faaliyetler için Türkiye'de sözleşme akdeden acentelerin uyuşmazlıklar ortada çözümlenmesi, ,nda yabancı, bir mahkemenin yetkili olduğu ileri sürmelerinin önüne geçeceğinin altını çizmektedir⁷⁹. Böylece aslında TTK md 105/2 ile acente aracılığıyla Türkiye'de yer itibarıyla yetkili mahkeme tayin edilmiş zmnen iaret edilmektedir. Zira söz konusu görüş , acentenin yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinin acentenin müvekkili adına yapt , ya da aracılığıyla etti i sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklar bakım,ndan yetkili olduğu herhangi bir yetki kuralına dayanmaksızın salt TTK md 105/2 uyarınca acenteye karşı dava açılmasına yer vermektedir⁸⁰. Benzer şekilde, TTK md 105/2'nin amacı,n esas olarak acentenin bulunduğu yer mahkemesini yetkili kılmak olduğu doktrinde açıklanmıştır,⁸¹.

2. Medenî Usul Hukuku Doktrinindeki Görüşler

TTK md 105/2'nin acenteye müvekkilini davada temsil yetkisi veren düzenlemenin ticaret hukuku doktrinindeki bazı görüşlerce zmnen savunulan yer itibarıyla yetki kuralı özelliği gösterip göstermediği hususu medenî usul hukuku açısından,ndan ele alınmalıdır. Söz konusu hükmün bir özel yetki kuralı niteliği tartışılmalı, ,na ili kin medenî usul hukuku doktrininde bir görüşe rastlanmamıştır. Zira medenî usul hukuku doktrini özel yetki kuralları arasında TTK md 105/2'ye yer vermemektedir. Bakıldığında bir deyişle, medenî usul hukukuna ili kin çalınmalar, hiçbirinde acentenin müvekkilini davada temsil etmesine imkân veren bu düzenlemenin yer itibarıyla yetkiyi tesis eden bir yetki kuralı olduğu ileri kin tespit yapılmamıştır.

Buna karşın, medenî usul hukuku doktrinindeki konuya ili kin de erlendirmelerde TTK md 105/2'nin getirdiği düzenlemenin vekil sıfatıyla dava açma ve takip yetkisini yalnızca avukatlara veren Avukatlık Kanunu md 35'nin bir istisnası olduğu ileri kin edilmiştir⁸². Bu bakımdan, madde gerekçesinde *öbu tür uyuşmazlıklarda Türk mahkemelerinin yetkili olması,özellikle sa lama düüncesini açığa vurulsa da doktrinde maddenin bu amaçla çıkarıldığı, kabul görmemiştir. Aksine düzenlemenin avukatlara istisna olarak acentelere davada vekâlet ehliyeti verdi i ifade edilmektedir*⁸³.

3. Milletlerarası, Özel Hukuk Doktrinindeki Görüşler

Milletlerarası, özel hukuk doktrininde ise TTK md 105/2'nin niteliğinin ili kin farklı görüşler ortaya konmuştur. Bu görüşler, söz konusu düzenlemenin Türk mahkemelerinin yer itibarıyla yetkisini tesis eden bir yetki kuralı olup olmadığına ili kin tartışmalar özelinde yoğunlaşmaktadır. Ayrıcayla, acenteye müvekkilini davada temsil yetkisi veren bu düzenlemenin müvekkile Türkiye'de açılacak davalar bakım,ndan taraf ehliyeti ve dava ehliyeti bahsettiği yönünde farklı görüşler mevcuttur.

Bu açıklamalardan hareketle, doktrinde bir görüş , TTK md 105/2'nin acenteye müvekkilini davada temsil yetkisi veren hükmün, bir yetki kuralı tesis ettiğini savunmaktadır. Bu bakımdan doktrinde Nomer, *diç hukukun yetki kuralları,özellikle 1. maddesi, , altını,nda ele ald , TTK md 105/2 ile ilgili olarak, öaracılığıyla bulunduğuyada yapt , sözleşmelerden doğacak uyuşmazlıklardan dolayı, acentenin müvekkili adına açılacak , davalarda ya da kendisine karşı , ayn , s,fatla açılacak davalarda acentenin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir* görüşüyle TTK md 105/2'nin yer itibarıyla yetki kuralı olduğu ileri kin edilmektedir⁸⁴.

Aksi yöndeki görüş ise, TTK md 105/2'nin yer itibarıyla yetkiyi tesis eden bir yetki kuralı olmadığı, yönündedir. Türk milletlerarası, özel hukuk doktrininde konuya ele alan yazarlar, TTK

⁷⁸ AYHAN/ÖZDAMAR/ÇALIN, s.382; ARKAN, s.217; KAYA, s.56-57.

⁷⁹ KAYIHAN, s.195.

⁸⁰ KAYIHAN, s.192.

⁸¹ KAYA, s.59. Mülga TTK bakım,nda aynı yönde bir tespit için ayrıca bkz. KALPSÜZ, s.2.

⁸² SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral: Avukatlık Hukuku, Bar, Yayınları, İzmir 2006, s.21; KURU/ARSLAN/YILMAZ, s.231; ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s.272.

⁸³ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s.272; ERDOĞAN, s.87; TÜRKEL, s.1108; ALTAY, s.228.

⁸⁴ NOMER, Ergin: Devletler Hususî Hukuku, 21.B, Beta Yayınları, İstanbul 2015, s.457.

md 105/2'nin yer itibariyle yetki kural, olarak kabul edilemeyeceğini ifade etmiştir. Bu görüşe göre, TTK md 105/2'den müvekkile izafeten acenteye karar, Türkiye'de açılacak davalarda yer itibariyle yetkili mahkemeyi tespit etmek mümkün değildir⁸⁵. Buna karşın anlı, TTK md 105/2'nin getirdiği düzenlemenin özellikle yabancı şirketlerin Türkiye'de açılacak davalar bakımından davada taraf olma ehliyetini kabul ettiğini savunmaktadır⁸⁶.

Aynı şekilde doktrinde Ekinci de, acentenin müvekkilini davada temsilini düzenleyen mülga TTK md 119 bülamında yaptığını, tespitite, söz konusu hükmün yer itibariyle yetkili mahkeme açısından herhangi bir şey söylemediğini ifade etmektedir⁸⁷. Bu bakımından, acentenin müvekkili adına açtığı, ya da müvekkile izafeten acenteye karar, açılan davalar bakımından ikili bir ayrıma gidilerek genel yetki kuralları, dikkate alınarak suretiyle yer itibariyle yetkili mahkemenin tespit edilmesi gerektiğini belirtmektedir⁸⁸. Buna karşın Ekinci, acentenin davada temsil yetkisini kullanmasında imkân veren düzenleme uyarınca acentelerin davada taraf olabildiklerine, başka bir ifadeyle ilgili düzenlemenin konuya yalnızca dava ehliyeti açısından, yakınlaştırmada iktidareti etmektedir⁸⁹.

D. Milletleraras, Özel Hukuk Bülamında Değerlendirme ve Görüşümüz

TTK md 105/2'nin ticaret hukuku, medenî usul hukuku ve milletleraras, özel hukuk alanlarında etkileri olacaktır, yukarıda ifade etmiştir. Nitekim acenteye müvekkilini davada aktif ve pasif surette temsil yetkisi veren bu düzenlemenin hukukî niteliğinin söz konusu hukuk alanlarında farklı tespitlere gidilmiştir.

Doktrindeki görüşlerden birini oluşturan TTK md 105/2'nin yer itibariyle yetki kuralı, tayin ettiği nitelikli görüşe katılmamaktadır. Başka bir ifadeyle TTK md 105/2, Türk mahkemelerinin milletleraras, yetkisini tayin eden bir yetki kuralı, olarak kabul edilemez. Zira söz konusu düzenleme, acenteye müvekkilini davada temsil etme konusunda yetki verme gayesini taşımaktadır. Gerçekten de klasik yetki kuralları, aksine, Türkiye'de merkez veya şubesi bulunmayan yabancı işletmeler adına işlem yapanlara karar, bu işletmelerden doğan uyuşmazlıklarda, hangi yer mahkemesinde dava açılacağı, gösteren coğrafî kriter, TTK'da açıkça öngörülmemiştir. Örneğin yerleşim yeri mahkemesi, ifa yeri mahkemesi gibi davanın nerede açılacağına iktidareti eden bir belirleme TTK md 105/2'de yer almamaktadır. Bu sebeple özünde acenteye davada müvekkilini temsil etme yetkisi bakımından bu düzenlemenin bir yetki kuralı, olarak kabul edilemeyeceğini kanıtlamıştır.

TTK md 105/2 uyarınca acentenin müvekkili adına akdettiği ya da yapmış, ancak aracılık ettiği sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklar için müvekkili adına dava açması, veya müvekkiline izafeten acenteye karar, dava açılması, ihtimalinde, davanın hangi yer mahkemesinde açılacağı, hususu bu bülamda izaha muhtaçtır. Bu hâlde, eğer dava müvekkil adına acente tarafından açılacaksa ya da uygulamada daha sık kararlar, gibi müvekkile izafeten acenteye karar, açılacaksa, davanın açılması, yerini yani yer itibariyle yetkili mahkemenin tespitinde MÖHUK md 40 uyarınca iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları, esas alınarak tespit yapılmalıdır⁹⁰. Buna göre HMK md 6 gereğince genel yetkili mahkeme olan *önce daval, gerçek veya tüzel kişilerin davanın açılması, tarihteki yerleşim yeri mahkemesi* yetkilidir. Dolayısıyla, acente müvekkili adına dava açarsa önce daval, müterinin yerleşim yeri mahkemesi yetkili mahkeme kabul edilecektir. Müvekkile izafeten acenteye karar, dava açılması, durumunda ise yine HMK md 6 uyarınca acentenin yerleşim yeri mahkemesi yetkili sayılır⁹¹. Bu anlamda 4721 sayılı, Türk

⁸⁵ ANLI, s.126.

⁸⁶ ANLI, s.124.

⁸⁷ EK, Nurray: Türk Mahkemelerinin Milletleraras, Yetkisi, 2.B, Beta Yayınları, İstanbul 2000, s.109, 114.

⁸⁸ EK, s.114.

⁸⁹ EK, s.108-109.

⁹⁰ Türk mahkemelerinin milletleraras, yetkisinin tayininde iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları, uygulanması, hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ANLI, Cemal/ESEN, Emre/ATAMAN F GANME E, nci: Milletleraras, Özel Hukuk, 6.B, Vedat Yayınları, İstanbul 2018, s.369 vd; ÇELİKEL, Aysel/ERDEM, B. Bahadır: Milletleraras, Özel Hukuk, 15.B, Beta Yayınları, İstanbul 2017, s.543 vd; DOĞAN, Vahit: Milletleraras, Özel Hukuk, 5.B, Sava Yayınları, Ankara 2019, s.65 vd; NOMER, s.454 vd.

⁹¹ Aynı yönde bkz. EK, s.114. Doktrinde bir görüş, önce daval, müvekkilin Türkiye'de yerleşim yeri bulunması, ihtimalinde ona izafeten acentenin yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinde dava açılması, HMK md 6'nın gereksiz biçimde uygulanması, olarak görmektedir: TEKEL, s.214. Müvekkiline izafeten kendisine karar, dava açılması, durumunda müvekkilinin Türkiye'de yerleşim yeri bulunup bulunmadığı, fark etmeksizin acentenin yerleşim yeri

Medenî Kanunu (TMK) md 51 uyar,nca acente gerçek ki i ise öyerle im yeri mahkemesiö, tüzel ki i ise ökurulu belgesinde gösterilen yerle im yeri mahkemesi, kurulu belgesinde (ana statü) yerle im yeri gösterilmemi se i lerinin yürütüldü ü yer (idare merkezi) mahkemesiö yetkili kabul edilir⁹². Ayr,ca TTK md 105/2 uyar,nca acentenin davada temsil yetkisini kullanabilmesi için uyu mazl, n sözle meden do mas, gerekti inden, ösözle menin ifa edilece i yer mahkemesiö de alternatif olarak HMK md 10 uyar,nca yetkili say,l,r⁹³.

TTK md 105/2'ın Türk mahkemelerinin yer itibariyle yetkisini tayin eden bir yetki kural, özelli i göstermedi ine ili kin görü ümüz dâhilinde, acentenin müvekkilini davada temsiline imkân veren söz konusu düzenlemenin maddî hukuk ba lam,nda ele al,nmas, gerekti i kan,s,nday,z. Zira acentenin müvekkilini temsilen davada yer almas,, onun maddî hukuka özgü konumuyla ilgilidir. Acentenin bu konumunu acente sözleşmesi hükümleri belirler⁹⁴. Gerçekten de acentenin davaya vekâlet ehliyetine sahip olmas, için gerekli artlar, TTK md 102 ve devam, artlara tâbi tutulan maddî hukuk karakterli unsurlard,r. Müvekkil ve acente, aralar,ndaki iç ili kiyi tesis eden acente sözleşmesinde dava açma yetkisinin kullan,l, biçimini serbestçe tayin edebilir⁹⁵. Bu bak,mndan söz konusu yetki çerçevesinde davaya vekâlet ehliyeti kullan,lmakla birlikte, konu usul hukukuna tâbi olarak de il, t,pk, taraf ehliyeti ve dava ehliyetinde oldu u gibi maddî hukuk ba lam,nda ele al,nmal,d,r. Zira acentenin kanundan kaynaklanan davaya vekâlet ehliyetinin yukar,da aç,klan iki unsuru olan, müvekkili temsil edecek olan ki inin acente olmas, ve acentenin de yaln,zca müvekkili ad,na akdetti i veya arac,l,k etti i sözleşmelerden kaynaklanan uyu mazl,klar bak,m,ndan bu yetkinin kullan,labilmesi, maddî hukuk kaynakl,d,r⁹⁶.

Acenteye müvekkilini davada temsil yetkisi veren bu düzenleme maddî hukuka özgü olmakla birlikte, söz konusu düzenlemenin maddî hukukun hangi konusuna temas etti i izaha muhtaç,r. Bu ba lamda, TTK md 105/2'ın medenî usul hukuku doktrininde de kabul gördü ü üzere⁹⁷ acenteye davada vekâlet ehliyetini kazand,ran bir düzenleme oldu u kan,s,nday,z. Ba ka bir ifadeyle, vekil s,fat,yla dava açma ve takip yetkisini yaln,zca avukatlara veren Avukatlık Kanunu md 35/4'ün bir istisnas, olarak, acente TTK md 105/2'ın verdi i yetkiyle müvekkili ad,na akdetti i ya da arac,l,k etti i sözleşmelerden do an davalarda avukat s,fat,n, haiz olmaks,z,n davada vekâlet ehliyeti kazan,r. Bununla birlikte, yukar,da aç,kland, , üzere, milletleraras, özel hukuk doktrinindeki tespitler daha farklı,d,r. Doktrinde konuyu mülga TTK md 119/3 çerçevesinde ele alan bir görü , acenteye davada temsil yetkisi veren bu düzenlemenin konuya yaln,zca dava ehliyeti aç,s,ndan yakla t, n, ifade etmi ; dolay,s,yla acentenin müvekkilini davada temsil etmesini, müvekkile izafeten acenteye kar , aç,lan davalarda müvekkile dava ehliyeti bah edilmesi olarak nitelendirmi tir⁹⁸. Doktrinde yer alan bir ba ka görü ise, acentenin müvekkilini davada temsil etmesinin TTK md 105/2 ile müvekkile taraf ehliyeti tan,nmas,ndan dolayı, mümkün oldu u görü ündedir. Bu görü e göre, TTK md 105/2 ile yabanc, irketlerin Türkiye'de aç,lacak davalar bak,m,ndan davada taraf olma ehliyeti, Türkiye'de acenteleri marifetiyle ticarî faaliyette bulunma vakas,na ba l, olarak kanunen kabul edilmi olup; TTK md 105/2, tüzel ki ilerin davada taraf olma ehliyetini statülerindeki idare merkezi hukukuna tâbi tutan MÖHUK md 9'ün⁹⁹ bir istisnas,n, te kil etmektedir¹⁰⁰.

Bu çerçevede ifade edilmelidir ki, müvekkili ad ve hesab,na akdetti i ya da arac,l,k etti i

mahkemesinin genel yetkili mahkeme olarak kabulü hususunda bizim de kat,ld, ,m,z aksi yönde görü için bkz. KAYIHAN, s.192; NARBAY/UYUMAZ, s.122.

⁹² HMK md 6'ya TTK md 105/2 uyar,nca genel yetkili mahkemenin tespiti noktas,nda istisna getirildi ine ili kin bir tespit için ayr,ca bkz. NARBAY/UYUMAZ, s.121.

⁹³ Ayn, yönde bkz. ANLI, s.127.

⁹⁴ ALTAY, s.226.

⁹⁵ KAYA, s.51.

⁹⁶ ALTAY, s.230.

⁹⁷ ATALI/ERMENEK/ERDO AN, s.272; ER R, s.87; TÜRKEL, s.1108; ALTAY, s.228.

⁹⁸ EK , s.115.

⁹⁹ MÖHUK'un öEhliyetö ba l,kl, 9. maddesine göre, ö(1) Hak ve fiil ehliyeti ilgilinin millî hukukuna tâbidir. (2) Millî hukukuna göre ehliyetsiz olan bir ki i, i lemin yapıld, , ülke hukukuna göre ehil ise yaptı, , hukuki i lemle ba l,d,r. Aile ve miras hukuku ile ba ka bir ülkedeki ta ,nmaçlar üzerindeki aynı haklara ili kin i lemler bu hükmün d, ,ndad,r. (3) Ki inin millî hukukuna göre kazand, , erginlik, vatanda l, ,n,n de i mesi ile sona ermez. (4) Tüzel ki ilerin veya ki i veya mal topluluklar,n,n hak ve fiil ehliyetleri, statülerindeki idare merkezi hukukuna tâbidir. Ancak fiilî idare merkezinin Türkiye'de olmas, hâlinde Türk hukuku uygulanabilir. (5) Statüsü bulunmayan tüzel ki iler ile tüzel ki ili i bulunmayan ki i veya mal topluluklar,n,n ehliyeti, fiilî idare merkezi hukukuna tâbidir.ö

¹⁰⁰ ANLI, s.125.

sözle melerden kaynaklı, uyuşmazlıklarda acentenin müvekkilini davada temsili, TTK md 105/2'nin Türkiye'de, yasal yerle im yerine sahip müvekkillere izafeten acenteye karış, açılan davalarda müvekkile taraf ehliyeti veya dava ehliyeti bah etmesinden kaynaklanmamaktadır. öyle ki, daha önce ayrıntılı şekilde açıklanan, üzere¹⁰¹ müvekkil, acentenin aracılık ettiği ya da akdettiği sözleşme medeni uyuşmazlıkla ilgili bizzat kendisi ya da vekili aracılığıyla açabileceği bir davada nasıl ki taraf ehliyetine sahipse, acentenin müvekkili adına açacağı davada da müvekkil yine taraf ehliyetine sahiptir. Aynı şekilde, müvekkile izafeten acenteye karış, dava açılması, ihtimalinde de müvekkilin taraf ehliyeti vardır. Kaldı ki müvekkilin acente tarafından davada temsil edilmesi, müvekkilin taraf ehliyetine sahip olması, tartışılmaz gündeme gelecektir. Aksi hâlde, taraf ehliyeti olmayan bir müvekkilin acente tarafından temsili mümkün değildir. Bu sebeple, acentenin müvekkili adına dava açabilmesi müvekkilin TTK md 105/2 uyarınca taraf ehliyeti elde etmesinden kaynaklanmaz.

Diğer yandan, müvekkil; acentenin aracılık ettiği ya da akdettiği sözleşme medeni uyuşmazlık, bizzat kendisi ya da vekili aracılığıyla dava açıp takip etme konusunda nasıl ki dava ehliyetine sahipse, acentenin müvekkili adına açacağı davada da dava ehliyetini muhafaza etmektedir. Zira dava ehliyetine sahip herkes davasını, bizzat açma ve takip hakkına sahip oldu undan, müvekkil davayı, bizzat kendisi de açabileceği gibi, dava müterici tarafından acenteye de ilâh rüdan müvekkiline karış, da açılabilir. Dolayısıyla, müvekkilin dava ehliyeti her iki ihtimalde de vardır. Aksi hâlde, eğer müvekkil dava ehliyetine sahip olmasaydı, acentenin kendisini davada takip etmesi mümkün olmayacak; kanunî temsilcileri tarafından davada takip ettirilebilmesi gündeme gelecekti. Bu sebeple, acentenin müvekkili adına dava açabilmesi, müvekkilin TTK md 105/2 uyarınca dava ehliyeti elde etmesinden kaynaklanmaz.

Bu gerekçelerle, acentenin müvekkilini davada temsil etmesi, müvekkilin TTK md 105/2 uyarınca taraf ehliyeti ve dava ehliyeti elde etmesinden de ilâh, kanundan do an temsil yetkisini kullanması, kapsamında de erlendirilmelidir. Başka bir ifadeyle, TTK md 105/2 ile acenteye tanınan, bir tür ökanunî temsil yetkisi¹⁰². Zira acentenin davada temsil yetkisi, bir kimsenin iradesinden kaynaklanmayıp kanunî bir hükümden do maktadır¹⁰³. Örneğin tüzel kişilerin kendilerini temsile yetkili organlar aracılığıyla davada temsil edilmesinde olduğu gibi¹⁰⁴, bir anonim şirkette yönetim kurulu veya limited şirkette şirket müdürü kanunî temsilci olarak nasıl ki taraf şafatına, taraf ehliyetine ve dava ehliyetine sahip bir tüzel kişiliği davada temsil ediyorsa, acente de aynı şekilde taraf şafatı, taraf ehliyeti ve dava ehliyetini haiz müvekkilini davada temsil etmektedir. Yargıtayın birçok kararında da bu duruma işaret edilmiştir; acentelerin, kanunun özel bir hükmünden do an temsil yetkisini kullanan durumunda olduğu vurgulanmıştır¹⁰⁵. Bu doğrultuda, acente kanundan do an temsil yetkisi çerçevesinde davaya vekâlet konusunda yetki almaktadır. Avukatlık Kanunu md 35/4 gereğince davaya vekâlet ehliyeti yalnızca avukatlara tanınmış, olsa da, özel kanun hükümleriyle buna istisna getirildiği ifade edilmiştir, acente de bu şekilde TTK'dan do an temsil yetkisi bakımından müvekkilini davada temsil etmekte, davaya vekâlet ehliyetini kullanarak vekil şafatıyla hareket etmektedir.

Kanunla Türkiye'de faaliyet gösteren bir acentenin yabancı müvekkili adına Türk mahkemelerinde dava açabilmesine veya kendisine karış, müvekkiline izafeten dava açılabilmesine imkân veren ve bu yetkiyi ortadan kaldıran anlaşmaların hükümsüzlüğüünü öngören TTK md 105/2'nin ikinci cümlesi, kanundan do an temsil yetkisinin kullanılmasını, içeriğince maddî milletlerarası, özel hukuk kuralı niteliğindeki, maktadır. Zira iç hukukta salt yabancı, unsurlu hukukî kişileri düzenlemek üzere öngörölmü bir düzenleme, maddî milletlerarası, özel hukuk kuralı olarak nitelendirilmektedir¹⁰⁶. Gerçekten de yabancı, unsurlu bir kişiliğinin kısımları veya tamamen do rüdan düzenlenmesi o kural, maddî milletlerarası, özel hukuk

¹⁰¹ Bkz. öMüvekkilin Davada Temsilinde Acentenin Hukukî Konumuö başlıklı, altından yapılan açıklamalar.

¹⁰² Aynı yönde bkz. KAYA, s.53; ALTAY, s.228.

¹⁰³ radî temsil-kanunî temsil ayrımı için ayrıca bkz. AKYOL, Ener: Türk Medenî Hukukunda Temsil, Vedat Yayınları, İstanbul 2009, s.43-44.

¹⁰⁴ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.153.

¹⁰⁵ Acentenin kanunun özel bir hükmünden do an temsil yetkisini kullanan durumunda bulunduğu işaret eden örnek bir Yargıtay kararına bkz. Yargıtay HGK, 14.12.1986 T. ve 84-11-582/135 sayılı karar. İlgili karar için bkz. MORO LU, Erdoğan/KEND GELEN, Abuzer: Notlu-çitihatl, Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, Beta Yayınları, İstanbul 2004, s.145. Aynı yönde bir başka karar için bkz. Yargıtay 11. HD, 14/03/2002 T ve 2002/1320 E, 2002/2317 K. sayılı karar. İlgili karar için bkz. KAYA, s.78.

¹⁰⁶ ANLI/ESEN/ATAMAN F GANME E, s.6.

kural, yapar¹⁰⁷. Ba ka bir deyi le, maddî milletleraras, özel hukuk kurallar,, yabanc, unsurlu uyu mazl,klarda uygulanmak üzere konulmu olup, uyu mazl,klara maddî çözüm getirmektedir¹⁰⁸. Davan,n görüldü ü ülkedeki sosyal veya ekonomik ihtiyaçlar, belirli hukukî ili kiler için özel kurallar,n olu turulmas,n, gerektirebilir¹⁰⁹ ancak bu durum do rudan uygulanan kuralda oldu u gibi devletin temel menfaatlerini koruma amac,na dayanmaz¹¹⁰. Bu aç,klamalar dikkate al,nd, ,nda, TTK md 105/2 gere ince acentenin Türk vatanda ,/tâbiyetli müvekkilini davada temsil etmesi kural olmakla birlikte, acente sözle mesinde bu yetkinin bertaraf edilmesi de imkân dâhilindedir. Ancak yabanc, tacirler ad,na acentelik yapan acenteler bak,m,ndan bu kuraldan sap,lm, , TTK md 105/2'nin ikinci cümlesi çerçevesinde emredici mahiyette özel kural getirilmi tir. Dolay,s,yla, kanun koyucunun yaln,zca yabanc, tacirler ad,na hareket eden acentelerle sözle me yapan mü terileri koruyarak Türkiye'de yetkili mahkeme olmamas, ihtimalinde yurt d, ,na ç,kma külfetinden kurtarma amac,yla getirdi i ve acentenin davada temsil yetkisini ortadan kald,ran anla malar,n hükümsüzlü ünü öngördü ü bu düzenlemenin bir maddî milletleraras, özel hukuk kural, oldu u kanaatindeyiz.

Bu noktada üzerinde durulmas, gereken hususlardan biri de, konunun emredici olarak düzenlenmesinin, ba ka bir ifadeyle TTK md 105/2'nin ikinci cümlesinin acenteye verdi i davada temsil yetkisinin yabanc, tacirler ad,na acentelik yap,lm,as, ihtimalinde bertaraf edilemeyece inin öngörülmesinin, Türk vatanda , mü terileri koruma amac, ta ,yan söz konusu düzenlemeyi do rudan uygulanan kural¹¹¹ olarak nitelendirmeye yeterli olup olmad, ,d,r. Kan,m,zca TTK md 105/2'nin ikinci cümlesinin do rudan uygulanan kural olarak kabulü mümkün de ildir. Zira do rudan uygulanan kurallar, uyu mazl, ,n yabanc, unsurlu olup olmamas,na bak,lmaks,z,n uygulanan, bir devletin ekonomik, siyasî, sosyal alanda takip etti i belirli politikalarla ortaya koydu u menfaatleri temin etme amac,yla kulland, , kurallard,r¹¹². Kamu düzeninden olan ve emredici mahiyetteki bir kural,n hangi durumda do rudan uygulanan kural olarak tespit edilece i kolay olmamakla birlikte, bir iç hukuk kural,n,n düzenledi i konu bak,m,ndan hedefledi i siyaset, korumay, amaçlad, , kamu düzeni ve yarar,, uygulanmamas, hâlinde ortaya ç,kacak sonuçlar, göz önünde bulundurularak, ba ka bir ifadeyle, her somut olay bak,m,ndan kurallar,n özellikleri dikkate al,nmak suretiyle yap,lacak de erlendirmeye bir kural,n do rudan uygulanan kural veya emredici kural olup olmad, ,n,n tespiti ba lam,nda bu belirleme yap,labilecektir¹¹³. Bu cümleden hareketle, TTK md 105/2'nin gerekçesinde de vurgulanan *öyabanc, tacirler ad,na acentenin akdetti i ya da arac,l,k etti i sözle melerle ilgili uyu mazl,klarda Türk mahkemelerinin yetkili olmas,n, ve müvekkil ad,na muamele yapanlarla hukukî ili kilere giren Türk vatanda lar,n,n haklar,n, Türk mahkemelerinde arayabilmelerini sa lamak amac,yla düzenleme getirilmesi* söz konusu hükmün do rudan uygulanan kural olarak kabulüne yeterli de ildir. Düzenlemenin Türk vatanda lar,n,n Türkiye'de dava açmalar,na imkân tan,mas,, Türk vatanda , mü terilerin hak arama hürriyeti bak,m,ndan koruyucu olmakla birlikte; devletin ekonomik, sosyal, hukukî ve siyasî örgütlenmesinin temel unsurlar,n, do rudan ilgilendirmemektedir. Düzenleme ile acenteye kar , dava aç,lm,as,n,n sa lanmas,n,n hedeflenmesi, davada kolayl,k sa lamak ve mü terilerin menfaatlerini koruma amac,na hizmet etmektedir. Bir nevâ hedef, yabanc, müvekkilin bulundu u yerde olmayan mü terilerin Türkiye'de dava açmas,n,n kolayla t,r,lm,as,d,r. Ço u zaman yurt d, ,nda yerle ik olan yabanc, müvekkile Türkiye'de dava aç,lm,as, aç,s,ndan istisnâ hâller d, ,nda yetki kurallar, mü teriye dava açma imkân, vermez. Bu sebeple yetki kurallar, nedeniyle dava açamayan, haklar, sürüncemede kalan ki ilerin bu olumsuz durumunu bertaraf etme dü üncesi düzenlemenin temel gerekçelerindedir. te bu gerekçenin, söz konusu düzenlemenin do rudan uygulanan kural olarak nitelendirilmesine elveri li olmad, , kan,s,nday,z.

¹⁰⁷ TEK NALP, Gülören/UYANIK, Ayfer: Milletleraras, Özel Hukuk Ba lama Kurallar,, 12.B, Vedat Yay,nc,l,k, stanbul 2016, s.49.

¹⁰⁸ ÇEL KEL/ERDEM, s.14.

¹⁰⁹ ÇEL KEL/ERDEM, s.14.

¹¹⁰ ÖZDEM R KOCASAKAL, Hatice: Do rudan Uygulanan Kurallar ve Sözle meler Üzerindeki Etkileri, Galatasaray Üniversitesi Yay,nlar,, stanbul 2001, s.26.

¹¹¹ Türk hukukunun do rudan uygulanan kurallar,, MÖHUK md 6'da düzenlenmi tir. Buna göre, *öYetkili yabanc, hukukun uyguland, , durumlarda, düzenleme amac, ve uygulama alan, bak,m,ndan Türk hukukunun do rudan uygulanan kurallar,n,n kapsam,na giren hâllerde o kural uygulan,r.ö*

¹¹² DO AN, s.273-274; ÖZDEM R KOCASAKAL, s.11.

¹¹³ ÇEL KEL/ERDEM, s.155. Bir kural,n do rudan uygulanan kural olarak nitelendirilebilmesi için gerekli temel özellikler hakk,nda ayr,ca bkz. TAKAVUT, brahim Do an: Milletleraras, Ticari Tahkimde Do rudan Uygulanan Kurallar, On iki Levha Yay,nc,l,k, stanbul 2018, s.33-36.

IV. SONUÇ

Acentelerin müvekkilleri ad ve hesab,na yapt, , veya arac,l,k etti i sözle melerden do an uyu mazl,klar bak,m,ndan müvekkillerini davada aktif ve pasif surette temsil yetkisi vard,r. Söz konusu hükmün aksinin kararlar t,r,lmas,, TTK md 105/20nin ikinci cümlesi uyar,ncayabanc, tacirler ad,na acentelik yap,lmas, durumunda geçersiz kabul edilmektedir.

Acentenin müvekkilini davada temsil etmesi, onun maddî hukuktan kaynaklanan konumu ile ilgilidir. Zira acenteye müvekkilini davada temsil yetkisinin tan,nmas,, kanun hükmünden do maktad,r. Kanun koyucunun acenteye tan,d, , müvekkilini davada temsil etme yetkisi; s,fat, taraf ehliyeti, dava ehliyeti, dava takip yetkisi, davaya vekâlet ehliyeti gibi usul hukuku müesseselerinden davaya vekâlet ehliyeti kapsam,nda de erlendirilmelidir. Ba ka bir ifadeyle, kanundan do an temsil yetkisi ba lam,nda acentenin müvekkilini davada temsiline ili kin bu düzenleme, acenteye müvekkilini davada vekil s,fat,yla temsil etmesine imkân tan,maktad,r.

Yabanc, tacirler ad,na acentelik yapan acentelerin akdetti i ya da arac,l,k etti i sözle melerden do acak uyu mazl,klardan dolay, acenteye müvekkilini davada temsil yetkisinin tan,nmas,n,n ve söz konusu temsil yetkisinin taraflarca aksinin kararlar t,r,lamayaca ,n,n öngörülmesinin, ticaret hukuku ve medenî usul hukukunda oldu u gibi milletleraras, özel hukuk bak,m,ndan da baz, sonuçlar, vard,r. Zira yabanc, tacir ile acentesi aras,nda akdedilen bir acente sözle mesinin yabanc, unsurlu bir hukukî i lem olarak kanunlar ihtilaf, hukukuna tâbi olaca , aç,kt,r. Böyle bir ihtimalde, yabanc, tacirler ad,na Türkiyeøde acentelik yapan acentelerin üçüncü ki ilerle akdetti i ya da arac,l,k etti i sözle melerden do an uyu mazl,klara uygulanacak hukuk, Türk mahkemelerinde aç,lan bir davada Türk kanunlar ihtilaf, kurallar, uyar,ncayayin edilir.

Yabanc, tacirler ad,na Türkiyeøde sözle me akdeden ya da arac,l,k eden acentelerin söz konusu sözle melerden do an uyu mazl,klardan dolay, müvekkilleri ad,na dava açabilmeleri ya da kendilerine kar , ayn, s,fatla dava aç,labilmesini aksi öngörülemezce ekilde hükme ba layan TTK md 105/20nin ikinci cümlesinin hukukî niteli inin tespiti ise doktrinde tart, mal,d,r. Kan,m,zca söz konusu düzenlemenin Türk mahkemelerinin milletleraras, yetkisini tayin eden bir yetki kural, oldu u söylenemez. Zira ad, geçen düzenleme, acenteye müvekkilini davada temsil etme konusunda yetki verme amac, ta ,maktad,r. Acentenin müvekkilini davada temsil etmesi, müvekkilin taraf ehliyeti ve dava ehliyeti elde etmesinden de il, kanundan do an temsil yetkisinin kullan,lmas, kapsam,nda de erlendirilmelidir. Bu sebeple düzenlemenin acenteye davada vekâlet ehliyetini kazand,ran bir hüküm oldu u kan,s,nday,z. Neticede, yabanc, tacirler ad,na acentelik yapan acenteler bak,m,ndan emredici özellik gösteren söz konusu düzenleme, yabanc, tacirlerin Türkiyeødeki acenteleriyle sözle me yapan mü terileri koruyarak Türkiyeøde yetkili mahkeme olmamas, ihtimalinde yurt d, ,na ç,kma külfetinden kurtarma amac,yla getirilmi olup, maddî milletleraras, özel hukuk kural, niteli i göstermektedir.

KAYNAKÇA

- AKYOL, ener: Türk Medenî Hukukunda Temsil, Vedat Yay,nc,l,k, stanbul 2009.
- ALTAY, S,tk, Anlam: öAcentenin Müvekkilini Davada Temsil Etmesiö, Prof. Dr. F,rat Öztanö Arma an, Ankara 2010.
- ARKAN, Sabih: Ticarî letme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Ara t,rma Enstitüsü Yay,nlar,, 18.B, Ankara 2013.
- ATALI, Murat/ERMENEK, brahim/ERDO AN, Ersin: Medenî Usul Hukuku, Yetkin Yay,nlar,, Ankara 2018.
- AYAN, Özge: ö6102 Say,l, Türk Ticaret Kanununun Acentelik K,sm,nda Getirdi i Yeniliklerö, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(2), 2010 (2012), s.79-120.
- AYHAN, R,za/ÖZDAMAR, Mehmet/ÇA LAR, Hayrettin: Ticarî letme Hukuku Genel Esaslar, Yetkin Yay,nlar,, 6.B, Ankara 2013.
- BADR, G. M.: Agency: Unification of Material Law and of Conflict Rules, Recueil Des Cours, Vol.184, Hague 1984, s.12-168.
- CHUAH, J. C. T.: Law of International Trade, Sweet and Maxwell, London 1998.
- ÇA A, Tahir: öAcenteler Aleyhine Sad,r Olan lamlar,n cras,ö, Ticaret Hukuku ve Yarg,tay Kararlar, Sempozyumu, Bildiriler-Tart, malar, Banka ve Ticaret Hukuku Ara t,rma Enstitüsü Yay,nlar,, Ankara 1984, s.1-21.
- ÇEL KEL, Aysel/ERDEM, B. Bahad,r: Milletleraras, Özel Hukuk, 15.B, Beta Yay,nlar,, stanbul 2017.
- DAN AKKAN, Çi dem: öAcentenin Müvekkili Mahkemede Temsil Yetkisiö, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, XXIV(4), Aral,k 2008, s.219-236.
- DO AN, Vahit: Milletleraras, Özel Hukuk, 5. Bask,, Sava Yay,nevi, Ankara 2019.
- DOMAN Ç, Hayri/ULUSOY, Erol: Ticaret Hukuku Genel Esaslar, 5.B, Ar,kan Yay,nc,l,k, stanbul 2007.
- EK , Nuray: Türk Mahkemelerinin Milletleraras, Yetkisi, 2.B, Beta Yay,nlar,, stanbul 2000.
- ER R, Evrim: Medenî Usul Hukukunda Taraf Ehliyeti, Güncel Yay,nevi, zmir 2007.
- FOX, William F.: International Commercial Agreement, A Primer on Drafting, Negotiating and Resolving Disputes, 2nd Ed, Kluwer Law International, Boston 1992.
- GÜNER, Cemil: Milletleraras, Unsurlu Acente li kisine Uygulanacak Hukuk, Adalet Yay,nevi, Ankara 2014.
- KALPSÜZ, Turgut: öMüvekkillerine zafeten Acentalara Kar , Dava Aç,lmas, ve Takip Yap,lmas,ö, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, XII(1), Haziran 1983, s.1-11.
- KARAYALÇIN, Ya ar: Ticaret Hukuku Dersleri, I. Giri -Ticarî letme, Ankara 1957.
- KAYA, Arslan: Türk Ticaret Kanunu erhi, Birinci Kitap Ticarî letme, Yedinci K,s,m Acentelik, Beta Yay,nlar,, stanbul 2013.
- KAYIHAN, aban: Türk Hukukunda Acentelik Sözle mesi, 4. Bask,, Seçkin Yay,nlar,, Ankara 2011.
- KINACIO LU, Naci: Acente ve Acentelik Sözle mesi, Ankara 1963.
- KOSTROMOV, A. V.: International Unification of the Law of Agency, Institute of Comparative Law McGill University, Montreal 1999.
- KURU, Baki/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder: Medenî Usul Hukuku, 22.B, Yetkin Yay,nlar,, Ankara 2011.
- MORO LU, Erdo an/KEND GELEN, Abuzer: Notlu- çtihatlı, Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, Beta Yay,nlar,, stanbul 2004.
- NARBAY, afak/UYUMAZ, Murat: öAcentenin Müvekkili Mahkemede Temsil Yetkisiö, Legal Hukuk Dergisi, 11(121), 2013, s.101-142.
- NOMER, Ergin: Devletler Hususî Hukuku, 21. Bask,, Beta Yay,nlar,, stanbul 2015.
- ÖZDEM R KOCASAKAL, Hatice: Do rudan Uygulanan Kurallar ve Sözle meler Üzerindeki Etkileri, Galatasaray Üniversitesi Yay,nlar,, stanbul 2001.
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, O uz/ÖZEKES, Muhammet: Medenî Usûl Hukuku, Ders Kitab,, 5.B, Vedat Kitapç,l,k, stanbul 2017.
- SUNGURTEK N ÖZKAN, Meral: Avukatlı,k Hukuku, Bar, Yay,nlar,, zmir 2006.
- ANLI, Cemal: Uluslararası, Ticari Akitlerin Haz,rılanmas, ve Uyu mazlı,klar,n Çözüm Yollar,, 4.B, Beta Yay,nlar,, stanbul 2011.
- ANLI, Cemal/ESEN, Emre/ATAMAN F GANME E, nci: Milletleraras, Özel Hukuk, 6.B, Vedat Yay,nc,l,k, stanbul 2018.
- TAKAVUT, brahim Do an: Milletleraras, Ticari Tahkimde Do rudan Uygulanan Kurallar, On iki Levha Yay,nc,l,k, stanbul 2018.
- TEK L, Fahiman: Ticarî letme Hukuku, stanbul 1997.
- TEK NALP, Gülören: Acenta Sözle mesine Uygulanan Kanunlar htılâf, Kural,, Banka ve Ticaret Hukuku Ara t,rma Enstitüsü Yay,nlar,, Ankara 1972.
- TEK NALP, Gülören/UYANIK, Ayfer: Milletleraras, Özel Hukuk Ba lama Kurallar,, 12.B, Vedat Yay,nlar,, stanbul 2016.

- TEOMAN, Ömer (ÜLGEN, Hüseyin/HELVACI, Mehme/KEND GELEN, Abuzer/KAYA, Arslan/NOMER ERTAN, N. Füsün): Ticarî letme Hukuku, 2.B, Vedat Kitapç,l,k, stanbul 2008.
- TOPÇUO LU, Metin: Rekabet Hukuku Aç,s,ndan Acentelik ve Da ,t,m Sözle meleri, Asil Yay,nc,l,k, Ankara 2006.
- TÜRKEK, Do u Taylan: öMüvekkile zafeten Acenteye Kar , Aç,lan Davalarda Hukuki Dinlenme Hakk,yla Ba lant,l, Sorunlarö, Haluk Konuralp An,s,na Arma an, Ankara 2009, s.1105-1122.
- ÜÇÜNCÜ, S. Hilal: öAcentenin Temsil Yetkisinin Usul Hukuku Kapsam,nda De erlendirilmesiö, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XVII(1-2), 2013, s.961-996.
- VERHAGEN, H. L. E.: Agency in Private International Law, The Hague Convention on the Law Applicable to Agency, Kluwer Law International, Dordrecht/Den Haag 1995.

ELEKTRON K KAYNAKLAR

- <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19110009/201704010000/220.pdf>
- https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_hgb/englisch_hgb.pdf
- <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf>